

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра ДПМ та дизайну

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри

_____ Ємельова А. П.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2022 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2022 р.

СТИЛІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНИХ МОТИВІВ В ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВІЙ КОМПОЗИЦІЇ З ПАПЕРУ (СЕРІЯ)

Кваліфікаційна робота студентки
групи ОМм-17
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Кононенко Олени Олексіївни

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри ДПМ та дизайну
Ейвас Л. Ф.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Кононенко Олена Олексіївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Кононенко О.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. СТИЛІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНИХ МОТИВІВ В ХУДОЖНІЙ ДЕКОРАТИВНІЙ ТВОРЧОСТІ.....	8
1.1. Стилiзацiя як художнiй засiб у декоративно-прикладному мистецтвi.....	8
1.2. Об'ємно-просторова композицiя в декоративно-прикладному мистецтвi: сутнiсть та можливостi стилiзацiї	12
1.3. Пошуки образного рiшення через стилiзацiю в творчостi сучасних художникiв.....	17
Висновки до роздiлу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ.....	23
2.1. Виникнення iдеї та формування задуму серiї об'ємно-просторових композицiй iз паперу.....	23
2.2. Вибiр, аналіз та стилiзацiя архiтектурних мотивiв для майбутньої композицiї.....	25
2.3. Пошуки загальної та окремих композицiй серiї, розробка тонально- колористичного вирiшення.....	30
2.4. Виконання лiнiйних картонiв та початок роботи в матерiалi.....	33
2.5. Особливостi виконання роботи в матерiалi.....	34
Висновки до роздiлу 2.....	36
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	38
3.1. Стилiзацiя як дидактичний засiб розвитку художньо-образного мислення учнiв.....	38
3.2. Створення навчальної програми та рекомендацiї з проведення урокiв для профiльної школи.....	42

Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена необхідністю поглибленого дослідження методу стилізації у декоративній творчості. Аналіз мистецтвознавчих наукових пошуків та публікацій з методики навчання декоративному мистецтву дає підстави вважати, що існують певні прогалини в оцінці стилізаційного методу (як мистецького, так і дидактичного його аспектів) в навчанні витинанню.

Так, незважаючи на те, що стилізація має на меті певне спрощення, узагальнення об'єктів навколишнього світу заради художньої лаконічності, виразності та цільності майбутнього твору, для художника це непростий шлях, оскільки в цьому задіяні процеси поступового набуття автором власної манери зображуваного. Потрібно тонко відчувати ту мистецьку межу, де спрощення дає можливість асоціювати стилізоване зображення із натурним, набути характерних йому певних особливостей лінії, плями, форми, розміру, кольорів об'єкту, в якому прочитується авторська манера.

З дидактичної та методичної точки зору, навчити школярів стилізації – складне завдання з огляду на рівень вікового розвитку, а відтак, розвитку фантазії, здатності до «перефразування» зображуваного, до можливостей пошуку образів та стилю їх відтворення. Безперечно, навчання створювати декоративні зображення, послуговуючись методом стилізації, здатне ефективно розвиває художньо-образне мислення дитини.

Художньо-образне мислення – це один із видів асоціативно-образного мислення, який відноситься до будь-якого виду мистецтва. Даний вид мислення є процесом сприйняття та відображення людиною художніх образів на основі її відчуттів та попередньо набутого життєвого досвіду. Воно забезпечує повноцінне, «об'ємне» сприйняття світу та формує переконання, погляди, смаки, тобто систему цінностей особистості.

Проблемі стилізації в мистецтві та методиці викладання образотворчості приділяли особливу увагу в науково-педагогічних і навчально-методичних

працях О. Голубєва, К. Далгдіян, Т. Костенко, В. Михайленко, Р. Паранюшкіна, В. Устинова, О. Чернишова, М. Яковлєв, М. Яремків та інші.

Незважаючи на це, свідоме, а не інтуїтивне опанування стилізації як дидактичний метод вчителі не досить активно використовують в шкільних програмах та позакласній гуртковій роботі. Про це свідчить незначна кількість публікацій із прикладами авторських навчальних програм та розробками методик, пов'язаних з методом стилізації.

Об'єкт дослідження – стилізація як засіб композиційної виразності в декоративно-прикладному мистецтві.

Предмет дослідження: застосування прийомів стилізації у передачі архітектурних мотивів в об'ємно-просторової композиції з паперу.

Мета дослідження: використовуючи образотворчі можливості стилізації, створити об'ємно-просторову композицію архітектурних мотивів (серія) та на підставі практичних результатів дослідження розробити навчальну програму й надати методичні вказівки щодо проведення уроків у профільній школі.

Досягнення мети передбачає розв'язання **таких завдань:**

- теоретично дослідити стилізацію як художній засіб в декоративно-прикладному мистецтві;
- розглянути сутність та особливості об'ємно-просторової композиції в декоративно-прикладному мистецтві;
- проаналізувати творчість сучасних художників у галузі роботи з папером;
- практично реалізувати стилізовані архітектурні мотиви в об'ємно-просторовій композиції із паперу;
- з'ясувати роль стилізації як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення учнів;
- розробити навчальну програму та запропонувати орієнтовні уроки для профільної школи.

Методи дослідження – аналіз і синтез літературних джерел, узагальнення; зображальний метод, метод об'ємно-просторового зображення,

метод асоціативного відображення, технічний та технологічний методи виконання об'ємно-просторової композиції з паперу, метод стилізації.

Практична значущість. За результатами кваліфікаційного дослідження розроблені навчально-методичні матеріали (додатки), що можуть бути корисними у проведенні занять з образотворчого мистецтва, вивчення декоративного мистецтва у закладах середньої освіти, при підготовці лекцій з історії декоративного мистецтва, практичних занять з декоративного мистецтва в системі профільних закладів України. Також нами запропонована навчальна програма та уроки з художньої обробки паперу для профільної школи.

Структура: пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи 90 сторінок, обсяг основного тексту 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1

СТИЛІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНИХ МОТИВІВ В ХУДОЖНІЙ ДЕКОРАТИВНІЙ ТВОРЧОСТІ

1.1. Стилiзацiя як художнiй засiб у декоративно-прикладному мистецтвi

Декоративно-прикладне мистецтво рiзноманiтне за жанровими напрямками i багате на витвори мистецтва. Спираючись на загальнi для образотворчого мистецтва засоби, воно завдяки суто специфiчним засобам видiляється з-помiж iнших видiв мистецтв. До таких засобiв вiдносять: символiзм та стилiзацiю.

У словнику з мистецтва поняття «контраст» визначається як «гостро виражена протилежнiсть; полярнiсть, розбiжнiсть» [39]. Загальний змiст дефiнiцiї «контраст» розширюється завдяки поняттям: контраст розмiру, форми, тону, кольору, фактури, напрямку та iн. [3]. У свою чергу «символiзм» слугує способом збереження та передання iнформацiї чи естетичних цiнностей шляхом надання предметам, поняттям чи явищам певного образного iдейного змiсту [4].

В квалiфiкацiйнiй роботi ми зосередимо свою увагу саме на розкриттi поняття «стилiзацiя». Аналiзуючи наукову та мистецтвознавчу лiтературу ми виявили, що дослiдники дотепер не мають спiльної думки щодо точної сутностi цього поняття. Наприклад, у словнику мистецьких термiнiв Г. Сотської та Т. Шмельової зазначається, що «стилiзацiя (фр. *stylisation*, вiд *style* – стиль) – навмисна iмiтацiя формальних ознак i образної системи того чи iншого стилю у новому, незвичайному для нього художньому контекстi» [37, с. 72].

Г. Логвиненко, у свою чергу, видiляє два трактування поняття «стилiзацiя»:

1. зовнiшня поверхнева, яка не мiстить iндивiдуальних елементiв, а створюється на основi зразка ранiше створеного стилю (наприклад,

декоративне панно, виконане з використанням прийомів петриківського розпису);

2. декоративна, в якій всі художні елементи залежать від умов художнього середовища (наприклад, декоративне панно, підпорядковане середовищу інтер'єру) [40, с. 116-118].

Висновки О. Соколової свідчать – стилізація є способом творчого перетворення та видозміни реальних об'єктів при максимально або мінімально можливому або необхідному художньому узагальненні [40].

Також на думку І. Ковач стилізація є засобом ритмічної організації цілого, за допомогою якого малюнок набуває орнаментальних ознак. Якщо розбирати стилізацію як процес, то вона є декоративним узагальненням предметів (фігур, об'єктів), що зображуються із використанням різноманітних традиційних засобів коректування форми, тональних і колірних зв'язків [15, с. 264].

На думку Ю. Вдовик, стилізація – це зміна форми за певною системою, що заснована на ритміці образотворчих елементів і визначається закономірностями, які існують в природі, деформація форми [5, с. 35-36].

У свою чергу М. Пічкур стверджує, що формалізація об'ємно-пластичних, колористичних, графічних мотивів, їх спрощення, узагальнення та групування з метою створення необхідного змістового та декоративного враження, стильової виразності є основним видом діяльності стилізації [34].

На підставі аналізованих наукових розвідок можемо стверджувати, що стилізація об'єктів дійсності – це досить багатовекторний в мистецькому розумінні, процес. В процесі стилізації потрібно узагальнити та видозмінити зображення, враховуючи сутність зображуваного, його особливості, характерні ознаки, і т. д., щоби в результаті в глядача при перегляді стилізованого зображення виникло асоціювання з його реальним аналогом.

Наші міркування узгоджуються й з твердженням дослідників С. Стогодюк та Л. Гарбузенко, оскільки вони заявляють, що процес стилізації являє собою не тільки узагальнення зображення, а ще й необхідність у

підкресленні характерних особливостей форми предметів за допомогою низки умовних прийомів і засобів. Науковці виділяють: пошук аналогій, зміну силуету загальної форми чи окремих деталей, трансформування, перетворення об'ємної форми на площинну, свідому зміну пропорцій, деформацію, пошук асоціацій, формалізацію тощо. В результаті, на їх думку, художники повинні об'єднати отримані зображення в загальну композицію, використавши свої творчі знання та здібності [40, с. 116-118]. У зв'язку із цим процес стилізації відбувається поетапно.

Дослідниця М. Таїшева виділяє такі етапи стилізації:

- вибір і зарисовка природного аналога;
- поетапне узагальнення у декоративну форму;
- трансформація форми, що полягає в частковій зміні форми, у відкиданні деяких несуттєвих деталей; пошук загального характеру конструктивної основи форми;
- одержання кінцевого варіанта у вигляді декоративного елемента, виправлення і уточнення всіх зв'язків геометричних фігур, що визначають характер, виразність, пропорційні співвідношення оптимального варіанта [46].

Науковиця вважає, що спочатку потрібно обрати природні аналоги, які ми хочемо стилізувати. Обравши їх, необхідно виконати достатню кількість різноманітних зарисовок, щоб проаналізувати обраний об'єкт, з'ясувати його особливості, характер, будову, обрати мотиви майбутнього зображення. «Під час зарисовок аналога важливо не тільки спостерігати його або скопіювати зовнішню форму, але й прагнути пізнати його, зрозуміти внутрішню структуру, що визначає цю форму. Тобто треба активно творчо переосмислити форму аналога, який вибирається...» [46].

Науковці В. Михайленко та С. Прищенко зазначають, що сучасні методи стилізації варіюються від декорування, яке є частковим зменшенням форми реального предмета із збереженням об'єму та кольору, до формалізації, яке є крайнім абстрагуванням, заснованим на геометричних формах чи криволінійних вкрапленнях.

Дослідники виділяють такі методи стилізації:

- пошук аналогії;
- редагування зовнішнього контуру зображення, де конструктивними чи пластичними засобами зберігається основний силует;
- зміна силуету загальної форми або окремих деталей;
- перетворення об'ємної форми в площинну;
- навмисна зміна пропорцій, деформація, надання гротескних рис;
- пошук асоціацій – розробка візуальних і колористичних рішень, що імітують справжні аналогові зразки;
- комбінування – використання комбінаторних стратегій у створенні та розвитку компонентів біоформи;
- формалізація – відтворення природних форм на основі геометричних форм або абстрактних плям; інверсія альтернативних композиційних рішень;

використання плоских монохроматичних або умовних колірних відтінків замість реалістичних складних колірних тонів (теплих, холодних, ахроматичних, контрастних тощо) [25, с. 121-129].

Стилізація також допускає свідоме гіперболізоване значення деталей, акцентування уваги на них, якщо ця деталь є впізнаваною та характерною для об'єкта стилізації, тим самим «загостривши образ» [46].

Виконуючи по-етапно стилізацію зображення, художники мають також враховувати й принципи стилізації, такі як:

- узагальнення форми в її межах;
- узагальнення форми зі зміною обрису (окреслення предмета);
- узагальнення форми і спрощення конструкції;
- зміна характеру форми на більш декоративний;
- перетворення об'ємної форми в площинну [36].

Розглянувши та проаналізувавши запропоновані науковцями, трактування стилізації цього засобу художньої виразності, ми можемо зробити висновок, що стилізація – це узагальнене відтворення художником об'єктів дійсності,

особлива видозміна їх в кольорі, формі, розмірі, тощо, підпорядковані визначеному художником асоціативному та емоційному стану і художній задумці твору. Для того, щоб стилізувати зображення, необхідно дотримуватись визначених етапів та принципів стилізації. Тільки виконавши ці умови, художній процес відбуватиметься логічно та принесе позитивний результат [35].

Продумана та доцільна стилізація збагачує художній твір, робить його цікавим, неповторим, додає глибини змісту мистецькому витвору та збільшує його культурну цінність. За допомогою стилізації художники можуть заявити про свою мистецьку індивідуальність та здатність до створення нового, показати свій авторський стиль та високий рівень професіоналізму.

1.2. Об'ємно-просторова композиція в декоративно-прикладному мистецтві: сутність та можливості стилізації

Будь-який художній твір має свою структуру та особливості. Його побудова відбувається на основі раніше визначеної автором композиції. За визначенням Г. Сотської та Т. Шмельової «композиція (від лат. *compositio* – складання, поєднання) – вагоме співвідношення складових художнього твору в різних видах мистецтва» [37, с. 9].

Е. Кібрик стверджує, що «композиція – закономірно влаштований організм, всі частини якого знаходяться в нерозривному зв'язку і взаємозалежності. Характер цього зв'язку і взаємозалежності визначається ідейним задумом художника. Конструктивна ідея, властива природі задуму, дає практичну основу композиції» [30].

На думку Л. Ейвас та В. Щербини, композиція – це, насамперед, творчий процес, що ґрунтується на діяльнісних, інтелектуально-емоційних засадах, інтуїції художника [47, с. 238-247].

Схоже трактування побутує і в довідкових джерелах (словниках), а саме – «композиція – (від лат. *compositio* – розташування, складання, з'єднання) це

побудова мистецького твору, а саме розташування і поєднання всіх його частин, забезпечивши його цілісність і художню виразність та підпорядкування його загальному художньому задуму» [11].

Щоб розробити вдалу композицію, необхідно при її створенні, підпорядковуватись певним законам, головними з яких є:

- закон рівноваги (забезпечує гармонійне розміщення елементів та їх використання, колірні й тонові співвідношення у художньому творі);
- закон єдності і субпідрядності (забезпечує підпорядкування усіх об'єктів мистецького твору загальному ідейному змісту та стилістиці).

Також є додаткові закони, які допомагають гармоніювати композицію. До них належать:

- закон масштабу (забезпечує логічне і художньо мотивоване метричне співставлення між реальним об'єктами та зображуваними елементами мистецького твору)
- закон контрасту (забезпечує динаміку композиції)
- закон пропорційності (забезпечує гармонійне розмірне відношення елементів композиції між собою) [17].

Аналіз наукової та мистецтвознавчої літератури надав можливість з'ясувати що залежно від особливостей будови форми існує три основні види композиції: площинна (фронтальна), об'ємна та глибинно-просторова.

Площинна композиція (композиція на площині) – це сполучення елементів форми відносно глядача, яке в основному вимірюється у горизонтальному і вертикальному напрямках. До нього відносять художнє оздоблення таких виробів, як тканини, килими, шпалери, різні штучні вироби, скатертини, хустки. Врахування особливостей відносин об'єднаних елементів композиції, характер і ступінь поділу поверхні, розміщення деталей та їх співвідношення по вертикалі і горизонталі, їх кольористику тощо, це разом забезпечує в результаті гармонійність та врівноваженість площинної композиції [12]

Об'ємна композиція є особливістю для форм, які можна виміряти у трьох напрямках: висота, ширина, глибина. Виділяють три види об'ємної композиції:

- об'ємно-фронтальна композиція – це розташування елементів об'ємної форми на різних рівнях обмеженої частини площини або поверхні. Фронтальна композиція часто використовується при створенні декоративних творів - килимів, розписів, орнаментів тканин, а також в абстрактному і реалістичному живописі, у вітражах, мозаїці.

- об'ємно-просторова композиція – являє собою поєднання об'ємів схожого майже однакового «звучання», які знаходяться в різних площинах і на різних рівнях. До об'ємно-просторової композиції відносять такі види мистецтва як: скульптура, дрібна пластика, макетування, архітектура, виставочна конструкція, декоративно-прикладне мистецтво, живопис, графіка [11].

Глибинно-просторова композиція включає в себе матеріальні елементи (поверхні, об'єми) і просторові інтервали між ними, які виявляють композиційний зв'язок предметів в просторі, в якому вони розміщені. Прикладом глибинно-просторової композиції може служити інтер'єр, заповнений меблями. Глибинно-просторову композицію застосовують при розробці конкретних предметів, що розташовуються в заздалегідь заданому інтер'єрі [11].

В кваліфікаційній роботі ми детальніше розглянемо процес виконання саме об'ємно-просторової композиції. Створення ескізів для композицій такого типу відбувається поетапно:

1. компонування зображення на аркуші.
2. приналежність до натурального зображення (співвідношення пропорцій і масштабів).
3. встановлення головного елемента у композиції.
4. відтворення особливостей та характеру форми предметів.
5. зображення простору і формування плановості шляхом використання перспективних скорочень і різноманіття у побудові ліній.

6. передача об'єму предметів завдяки світло-тіньовому вирішенню композиції.

7. узагальнення роботи задля акцентування уваги на головному об'єкті.

Оскільки під час побудови малюнка необхідно обов'язково брати до уваги всі дані етапи, ми розглянемо їх докладніше.

Перш за все розпочинати потрібно із обрання відповідного розміру об'єктів та їх розміщення на зазначеному форматі композиції. Задля доцільного компоновання об'єктів на заданому форматі потрібно дослідити їх форму, характер, розмір, розташування, аби в подальшому мати змогу визначити пропорції, місце майбутнього зображення на листі, розмір і масштаб. Потрібно намітити загальну масу предметів, відмітивши позначками краї зображення.

При цьому необхідно дотримуватись гармонійного співвідношення зайнятого предметами простору і пустот на заданому форматі, щоб не зруйнувати композицію.

Після цього потрібно перевірити зображені об'єкти на аркуші щодо їх натури, порівнявши їх пропорції та особливості.

Наступним нашим кроком буде вивлення центрального предмету композиції, відповідно до якого будуть розміщуватись другорядні. Намітивши всі предмети на аркуші, при необхідності, ми маємо скоригувати їх силует. Динамічність у силуеті робить його цікавим, тому потрібно відмовитись у повторях форм, а також повинні бути відсутні мертві точки.

Опрацьовуючи об'єкти ми повинні враховувати правильність їх побудови. Усі зображення необхідно схематично промалювати. У малюнку конструкція предмета повинна бути прозора, тобто ті сторони предмета, які ми не бачимо, ми все одно повинні конструктивно показати. Цим ми покажемо, що ми дослідили зображений предмет і знаємо його структуру.

Наступним нашим кроком буде робота з перспективою. Всі предмети повинні скорочуватися відповідно до перспективи. Виявивши точку сходження відповідно до заданого ракурсу усі лінії малюнку повинні сходиться у даній

точці, сформувавши перспективне скорочення. Такий спосіб додасть точності у передачі перспективи зображення.

Формуючи плановість композиції, ми виділяємо зображення на передньому плані, додаючи акценти. Наприклад, під час побудови предмета ми здатні виділити грані предмета, які знаходяться ближче до нас, тим самим предмети стануть краще читатися і їх розташування в просторі стане ясніше.

Під час світлотіньового вирішення композиції ми формуємо об'єми об'єктів. Необхідно враховувати те, що падаючі тіні завжди будуть темніше власних, особливо ті, які ближче розташовані до нас. Під час цього кроку ми опрацьовуємо характер форми предметів і співвідношення їх тональностей.

Наприкінці ми узагальнюємо композицію, привівши до загальної супідрядності всіх тонів, врахувавши загальне зорове враження і композиційну цілісність, а також акцентуємо увагу, деталізувавши головний предмет [30].

Завершивши поетапно малюнок для об'ємно-просторової композиції, при необхідності, виготовляється макет. Макетування – це діяльність зі створення моделі. Зазвичай для виготовлення макетної моделі використовують папір. Папір має безліч різновидів, по фактурі, густині, кольору і т.д. Папір забезпечує чітке конструювання геометричних форм, а також уможлиблює передачу найтоншої пластики форми.

У процесі макетування також необхідно врахувати те, яким буде макет-двомірним або трьохмірним, щоб визначити якою буде композиція – фронтальною чи об'ємною. У об'ємній композиції макета композиція повинна бути видимою зі всіх сторін. Композиційна маса може бути представлена одним об'ємом, а так само може складатися з окремих груп, але в будь-якому випадку вони повинні бути підлеглі композиційному центру. Цілісність, супідрядність і лаконічність – це і є основні правила композиції в макетуванні.

Композиція є основою (фундаментом) художнього твору, вона підпорядковує всі художні елементи собі, створюючи гармонію, змістовність та цілісність художнього твору. Тільки правильне використання і дотримання принципів та законів композиції в мистецькому творі дасть можливість

художнику сповна розкрити авторську задумку роботи, передати задуманий емоційний та ідейний посил, проявити свій рівень художньої майстерності, професіоналізму та креативності.

Під час створення макету композиції ми маємо можливість краще побачити просторові композиційні зв'язки в зображенні та пропрацювати можливі варіанти його композиційного вирішення.

1.3. Пошуки образного рішення через стилізацію в творчості сучасних художників

Сучасна витинанка демонструє оновлення своїх художніх особливостей, пошуки індивідуальних стилістичних напрямів у творчості художників. Спостерігаються інноваційні тенденції щодо застосування матеріалів, в виборі сюжету або підходу до стилістики.

Безапоречно, що в цьому процесі значну роль відіграє талановитість митців, але все ж таки це відбувається ще за умови достатнього розуміння художниками сутності, властивостей та особливостей використання паперу як матеріалу для творчості, тобто, опанування технології роботи з папером. У цьому аспекті наш погляд привернула творчість зарубіжних художників: Роган Браун, Кірі Кен, Сюзі Тейлор, Хіна Аояма, Парт Котекар, Йо Хун, Ріу, Бові Лі, Піппа Дірлага, Патрік Кабрал. Розглянемо ж детальніше кожного автора та його роботи.

На думку самого автора, його роботи (Рис. А.1-3 додатку А) виникли на основі поєднання наукових фактів і наукової фантазії. Натхненні розповідями про наукові відкриття та інновації, які дедалі більше домінують у сучасній культурі, його вирізані інсталяції з паперу є спробою ненауковця візуалізувати, зрозуміти та засвоїти ці нові ідеї та нові способи бачення світу, незалежно від того, чи це стосується мінливого сприйняття нами бактерій або зміна парадигми в нашому розумінні фізичного світу, що виникає з квантової фізики. Вирізування з паперу було обрано ним як засіб дослідження мінливості

природи. Перетворення буденної, повсякденної субстанції на щось естетично видатне, що відображає та імітує фундаментальні зміни в нашому сприйнятті звичного світу, спричинені наукою.

Межі науки перед обличчям величі та складності природи є постійною темою в роботі Рогана Брауна. Автор відображає все в перебільшених деталях, які вирізняють його роботу, оскільки він намагається приголомшити глядача масштабом та обсягом того, що створює. Роган наголошує, що папір втілює парадокси природи – її крихкість і довговічність, а також її силу й делікатність [2].

На нашу думку роботи Рогана імітують у собі відчуття простору завдяки застосуванню «ефекту тунелю»: композиційні елементи, розміщені послідовно один за одним, із задуманою раніше автором відстанню між ними. Завдяки такому накладанню вирізаних елементів робота виглядає «живою» та об'ємною. Неперевершена витонченість, а також висока точність та професіоналізм проявляється у кожному творі художника. Не можливо й не звернути увагу на надзвичайну велику кількість дрібних елементів у композиціях Рогана, що також демонструє його дуже високий рівень художньої майстерності. Також особливістю робіт даного автора є те, що він працює не тільки із білим папером, а й експериментує із відтінками тонованого паперу.

Японський художник Кірі Кен, чий псевдонім перекладається як «меч, який ріже», створює надзвичайно складні витвори мистецтва з паперу. Талановитий японський художник працює із зооморфними та антропоморфними мотивами. В основному це стилізовані зображення морських чудовиськ та експресиво-емоційних людських облич. Яскравою особливістю витинанок художника є їх сюжети та авторська стилізація, яка нагадує собою чорно-білу графіку. Також роботи Кена характеризуються надзвичайно «живими», динамічними, емоційними та «невагомими» композиціями. Він створює свої чудові творіння за допомогою спеціального ножа X-ASTO та паперу Ehime [1].

Хіна Аояма, японська художниця, народилася в Йокогамі, але зараз проживає у Франції. Ще в 2000 році її захопили «надтонкі мереживні витинанки з паперу». Хіна застосовує у своїх композиціях рослинні та зооморфні мотиви (Рис. А.6). В основному це зображення квітів та метеликів. Також у художниці є і твори із каліграфічними мотивами, що вражають надзвичайно високим рівнем майстерності їх вирізання. Свої ніжні, надзвичайно легкі та мереживні роботи художниця вирізає з витонченою досконалістю та бездоганною точністю одними ножицями. Оскільки різьблення тендітне, його кладуть на тканину або кладуть між склянками, щоб зберегти візерунки. Фантастичні тварини Хіни Аоями потребують виснажливої роботи від кількох днів до багатьох тижнів, залежно від складності запланованого ескізу [1].

Парт Котекар, індійський художник із Ахмедабаду, створює паперові чудеса (Рис. А.7-8). Саме експериментуючи з трафаретами графіті, у нього виникла ідея почати вирізати з паперу. Картини художника – це відображення різноманітних граней повсякденного життя. Зауважимо, що Парт постійно експериментує із вибором мотивів у своїх витинанках. Основними мотивами є: традиційні, рослинні, антропоморфні та зооморфні. Також Парт використовує у своїх композиціях силуетне зображення, що надає їм ефект легкості та ніжності [1].

Художник з Японії, що діє під псевдонімом Рю досконало освоїв майстерність вирізання з паперу (Рис. А.9-11). Свої роботи японець створює за допомогою канцелярського ножа. Особливістю робіт майстра є те, що він працює в техніці «зентангл», тобто не має ніякого попереднього ескізу роботи, а «малює ножем» по папері просто так, як підказує йому політ фантазії [1].

Вражає те що, незважаючи на особливості техніки виконання (витинанки є дуже деталізованими та стилізованими), композиції Рю залишаються цілісними та гармонійними, що свідчить про надзвичайний професіоналізм та художнє чуття автора. Також відзначимо, що зазвичай використовуваними

художником у своїх композиціях є фантастичні сюжети та зображення зооморфних та антропоморфних художніх мотивів.

Філіппінський майстер Патрік Кабрал створює мінімалістичні об'ємні паперові зооморфні портрети рідкісних тварин (Рис. А.12-14). Також роботи художника, прикрашені вишуканими мереживними абстрактними узорами, що передають відчуття тендітності та вишуканості композиції. Окрім художньої цінності, витвори Патріка несуть у собі дуже важливий ідейний зміст. Своїми творами автор хоче привернути увагу людей на те, який крихкий цей світ [1].

Художниця з Йоркшира Піппа Дірлага з ювелірною точністю перетворює аркуш паперу на витвір мистецтва (Рис. А.15). Мисткиня стилізує витинанки різноманітними мотивами: традиційними, зооморфними, рослинними та абстрактними. Також роботи художниці вражають своєю деталізацією. Особливістю її витворів є і те, що їх композиція складається не лише із силуетного зображення, а й з комбінації ліній та плям. Це надає «життя» її стилізованим зображенням та робить їх динамічними. За словами Дірлагі, вона працює в традиційній техніці, використовуючи скальпель і олівець [1].

Корейський художник Йо Хун вирізає з аркушів паперу портрети відомих особистостей: Пабло Пікассо, Одрі Хепберн, Майкла Джексона та інших (Рис. А.17). Всі роботи Йо Хун вирізає вручну, використовуючи лише спеціальний різак для паперу. Особливість його роботи полягає в її техніці виконання, а саме те, що Йо вирізає портрети «ялинкою», що сприймається як голографічне зображення [1]. Ми бачимо й те, що художник вирізає портрет так, щоб, при завершенні, приклавши його до темного фону, даний фон виконував роль тіней. Така технологія надає ефект об'ємності зображення.

Художниця Бові Лі народилася в Гонконзі, а тепер живе і працює в Піттсбурзі, США. Вона витинає деталізовані стилізовані ілюстрації з китайської рисового паперу і шовку (Рис. А.18-19). Сюжети витинанок Бові поєднують у собі реальність та фантазію. Художниця застосовує різноманітні художні мотиви, такі, як: зооморфні, антропоморфні та архітектурні. Також Бові у своїх композиціях експериментує із контрастами ліній та плям, форм й розмірів.

Створюючи свої роботи, художниця спочатку переводить, виконані вручну зображення в електронний вигляд, потім роздруковує їх і тільки потім приступає до довгої та кропіткої роботи з допомогою ножа і гострих лез [1].

Висновки до розділу 1

На основі аналізу наукової літератури, виконано перше завдання – досліджено стилізацію як художній засіб в декоративно-прикладному мистецтві. Насамперед, ми з'ясували, що під поняттям «стилізація» розуміється процес відтворення художником дійсності зі своєрідними змінами кольору, форми, розміру, видозмінами силуету загальної форми чи окремих рис, трансформаціями, цілеспрямованими змінами пропорцій, деформаціями, пошуками асоціацій тощо, зберігши сутність об'єктів і підпорядкувавши загальній задумці художнього твору. Для того, щоб стилізувати зображення необхідно дотримуватись визначених етапів та принципів стилізації. Тільки виконавши ці умови процес пройде вдало та принесе позитивний результат.

Наступним завданням було визначено розглянути об'ємно-просторову композицію в контексті конструктивних типів композицій в декоративно-прикладному мистецтві. Ми виявили, що будь-який художній твір має свою структуру та особливості. Його побудова відбувається на основі раніше визначеної автором композиції. Нами наголошується, що композиція є фундаментальною основою мистецького твору, яка здатна підпорядковувати художні елементи своїй структурі, складаючи гармонію, виявляючи зміст та цілісність твору мистецтва. Об'ємна (або об'ємно-просторова композиція) є композиційним конструктом для форм, які можна виміряти у трьох напрямках: висота, ширина, глибина й представлена в мистецтві у трьох видах: об'ємно-фронтальна; об'ємно-просторова; глибинно-просторова.

Також було виокремлено та піддано аналізу творчі роботи із паперу сучасних зарубіжних художників-новаторів (Роган Браун, Кірі Кен, Сюзі Тейлор, Хіна Аояма, Парт Котекар, Йо Хун, Рю, Бові Лі, Піппа Дірлага,

Патрік Кабрал). Виявлено надзвичайне розмаїття тематики їх робіт – це й любов до природи, світу, традицій, звернення до фольклору та філософське бачення дійсності. Цілком новаторські прийоми сучасних художників дають можливість стверджувати про появу нового підходу до використання сюжетної лінії паперових витинанок – названі митці вкладають у цей вид мистецтва свій особливий внутрішній світ, який має власну мову вираження та трактування навколишнього. Водночас, такі особистісні інтерпретації, виглядають жваво та переконливо.

На підставі вищеперерахованого, підсумуємо – лише ґрунтовні знання особливостей матеріалу та технології виконання композицій з паперу дозволить художнику повноцінно проявити себе як креативного, здібного та професійного митця.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ

2.1. Виникнення ідеї та формування задуму серії об'ємно-просторових композицій із паперу

Проаналізовані у попередньому розділі аспекти композиційної виразності, до яких передовсім належить стилізація й притаманні декоративному твору, дають можливість говорити про поступовий перехід усталених традицій в сучасне мистецтво художньої обробки паперу. Цей висновок є важливим для виконання творчих завдань нашої кваліфікаційної роботи з опорою на художні засади створення образів та чіткого усвідомлення принципів художньої організації декоративної композиції на площині. У чому нам допоможуть знання загальних композиційних законів, на які художники спираються як в образотворчому, так і в декоративно-прикладному мистецтві. Водночас, застосування законів та прийомів в ДПМ має свої особливості, на які ми раніше звернули увагу.

Під час навчання на бакалавраті, в процесі опанування курсу декоративно-прикладного мистецтва ми визначилися з технікою виконання практичної частини дипломної роботи. З-поміж інших галузей декоративного мистецтва було обрано витинанку, яка захопила своєю витонченістю, ажурністю паперової графіки та художніми перспективами створення образу. Незважаючи на певну простоту матеріалу для основи, а саме – паперу, витинанка дає змогу художнику в повній мірі проявити свою творчість та мистецькі здібності. Тому під час вибору техніки виконання майбутньої магістерської кваліфікаційної роботи одразу, не вагаючись, було обрано витинанку, вирішивши цим самим продовжити подальше дослідження та розвинути свої практичні можливості у даній художній техніці.

Розглядаючи значну кількість творчих робіт художників задля пошуку ідей та натхнення для створення нашої майбутньої кваліфікаційної магістерської роботи в матеріалі, ми аналізували авторські манери та вибір сюжетів художників-новаторів, які створюють з паперу незвичайні, особливі композиції. Важливим прикладом для нас стали роботи художника під псевдонімом «Paper Faber». Він створює цікаві паперові роботи із архітектурними мотивами, що складають інтерес не тільки своєю стилізацією, а також і способом передачі автором простору у зображенні, а саме певним «ефектом тунелю».

Як нам відомо, такий ефект досягається шляхом поділу загального малюнку на окремі фрагменти зображення, згідно їх розміщення у композиції твору (від переднього до заднього плану, від найближчого до глядача елемента малюнку до найвіддаленішого), які в завершенні закріплюються на певній, заданій художником, відстані один між одним, що у свою чергу створює заданий ефект простору. Тому було вирішено розвивати ідею «паперового тунелю» під час створення нашої майбутньої декоративної об'ємно-просторової композиції.

Таке рішення дало нам змогу задати витинанці ідеї об'єму та простору, а саме перетворити класичну витинанку в об'ємно-просторову. На нашу думку об'ємні витинанки значно цікавіший й сучасніший вид витинанки як такої, оскільки піднімає рівень її складності. Оскільки маємо створити трьохвимірну об'ємну конструкцію, обмежившись стилізованим пласким зображенням, яке, зазвичай, використовується у витинанці. Ця особливість також стала причиною вибору типу композиції витинанки.

Наступним кроком було – визначитися з художніми мотивами для нашої роботи. Ми зупинились саме на архітектурних мотивах тому, що у витинанці художнього змісту надає стилізація об'єктів, а стилізація архітектурних мотивів мала бути дуже виваженою та обережною, аби не втратити образ, сутність та впізнаваність архітектурного об'єкту, що теж у свою чергу підвищує складність виконання витинанки.

Також до вибору саме таких мотивів нас спонукала незначна кількість зображень українських міст та української архітектури у роботах художників, які працюють в техніці витинки. Було помічено, що художники, зазвичай, використовують всесвітньо відомі архітектурні пам'ятки такі, як: Нотр Дам, Ейфелева вежа у Парижі, Біг Бен у Лондоні, і т. д. На наше переконання, українська архітектура не менш виразна та гарна, аніж всесвітньо відомі споруди. Архітектуру України потрібно продовжувати вивчати, досліджувати і, найголовніше – передавати її красу, культурні віддільності у своїх художніх творах. Особливо, зараз, під час війни, на нашу думку, є дуже актуальним та нагальним популяризація української культури за її межами. Тому, що ми маємо будь-яким чином зберегти, підтримувати, розповсюджувати та розвивати нашу патріотичність та культурну ідентичність. Це наш вклад та обов'язок, не тільки як художників-педагогів, але й як свідомих громадян – українців.

Це стало основною причиною вибору нами саме наших українських пам'яток архітектури у якості зображального мотиву об'ємно-просторової витинанки.

Обравши архітектурні мотиви за основний сюжет, ми задумались над складом робіт (композицій). Було вирішено виконати серію із п'яти об'ємних витинанок, оскільки, на нашу думку, для повноцінного розкриття нашого задуму однієї чи навіть трьох робіт буде не достатньо.

Обрання саме такого виду декоративної композиції для витинанки та саме цих художніх мотивів стало своєрідним викликом для нас, що у свою чергу впевнило нас у правильності даного вибору.

2.2. Вибір, аналіз та стилізація архітектурних мотивів для майбутньої композиції

Через велику кількість в Україні красивих та вартих уваги архітектурних пам'яток, у нас виникли труднощі при виборі об'єктів для стилізації. Тому було вирішено шукати якусь особливість, яка притаманна кільком будівлям із різних

регіонів України. В результаті ми обрали по одній загальновідомій будівлі із таких міст, як: Львів, Київ, Харків, Кривий Ріг та Одеса. Дані міста є основними художньо-педагогічними центрами України – це і обумовило саме такий вибіру.

У місті Львові ми обрали Національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької. Ця споруда вразила нас своїм величним виглядом і своєю культурною значимістю у місті та Україні. Театр, зведений наприкінці періоду, відомого в історії архітектури як «історизм» або «еклектика», а сама споруда виконана в стилях неоренесансу та необароко. Оскільки будівля не є частиною будь-якої лінійної конструкції і має досить пристойний круговий огляд, усі фасади, а не лише головний, ретельно продумані та орнаментовані.

Споруда здебільшого цегляна і стоїть на залізобетонній основі та кам'яному цоколі. Перекриття виконані із залізобетонних конструкцій.

Головний фасад побудований навколо складного портика, який підтримується масивними коринфськими колонами та потрійною аркадою з архівольтами, які підтримують іонічні колони. Вся конструкція, особливо головний фасад, має перший ярус, розділений глибоким горизонтальним гребнем. Влаштовано три входи-ніші. Тосканські колони оточують дверні отвори, які так само влаштовано в ніші. Фриз із щитів і трикутний фронтон, майстерно прикрашений статуями, завершують портик.

Поле трикутного фронтона – найбільш орнаментований елемент головного фасаду. Його прикрашає скульптурний витвір Антонія Попеля «Радості та печалі життя». Виготовлений з гідралічного вапна з домішками цементу. По краях фронтона встановлено дві бронзові скульптурні групи з крилатими символічними фігурами. Ліворуч – «Комедії та драми», а праворуч – «Музика». На вершині знаходиться статуя «Слава» з позолоченою пальмовою гілкою, піднятою над головою. Гілка являє собою премію для людей, які присвятили своє життя мистецтву. Кожну скульптуру створив Петро Войтович.

З обох сторін куполу також встановлено бронзові скульптурні групи Едуарда Подгурського. Едмунд Плішевський за ескізами Горголевського створив гербовий фриз із іменами видатних польських акторів. Фриз розділений на дві половини парними музами, яких створили Антоній Попель, Тадеуш Вишневецький, Юліуш Бельтовський, Юліан Марковський. Між статуями муз розташовані барельєфи, що зображують міфічні теми. Станіслав Вуйцик створив алегоричні фігури в архівольтах арок лоджії. Ключові камені арок мають форму левів. По краях другого ярусу головного фасаду в напівкруглих нішах, прикрашених раковинами, розміщено дві триметрові сидячі алегоричні фігури з полянського пісковика. Дама з маскою, Антонія Попеля, символізує комедію, тоді як жінка з ножем, Тадеуша Баронча, зображує трагедію. Дах театру двосхилий, над сценою споруджено чотирикутний купол. Кутові вежі купола — це замасковані вихідні отвори. Величезні обеліски на задньому фасаді – це насправді димарі .

Львівський театр опери та балету розташований в історичному центрі міста, а на його назву надихнула відома українська оперна співачка Соломія Крушельницька [21].

Наступним нашу увагу привернув Свято-Благовіщенський кафедральний собор, що знаходиться у Харкові. Даний собор є православною святинєю, а також визначною архітектурною реліквією початку ХХ століття. Це один із найкрасивіших і величних храмів Харківщини. Він зацікавив нас своїми розмірами та унікальним виглядом, який легко запам'ятовується. Архітектура собору здається смугастою завдяки використанню червоної цегли та білої штукатурки.

Збудовано Харківський Благовіщенський собор у візантійському стилі. Це п'ятиглавий храм. Центральний вхід храму огорожений величезною аркою з чотирма колонами та декором із ліпнини. Харківський собор прикрашений білим мармуровим іконостасом. Храм розписували талановиті малярі, зокрема іконописні. Основні мотиви та малюнки, використані в оздобленні стін, взяті з київського Володимирського собору [6].

Також при виборі об'єктів для нашої майбутньої роботи ми, звичайно ж, не змогли оминати й Софійський собор, який знаходиться у Києві, оскільки це пам'ятка архітектури та монументального мистецтва національного значення. Собор є центром архітектурного комплексу Софійського монастиря в Києві; це архітектурно видатна і стратегічно розташована, на території монастиря, споруда.

Нині собор являє собою двоповерхову споруду в стилі українського бароко з дев'ятьма апсидами. Він увінчаний 19 банями, 11 з яких мають грушоподібну форму, а інші – давні сферичні. Центральна перемичка, верх апсиди та кутові фронтони прикрашені барельєфним бароковим декоративним ліпленням. Із західного фасаду — одноверхий нартекс із притвором. Фасади оштукатурені та побілені, з численними елементами архітектурного декору, бані позолочені. На фасаді встановлено декілька зондів.

Собор є одним із найбільших в Україні, має 63 метри завширшки, 47 метрів завдовжки та 46 метрів заввишки (разом з хрестом). В інтер'єрі зберігається єдина в своєму роді колекція чудового живопису 11 століття. 271 квадратний метр мозаїки та понад 3000 квадратних метрів фресок. Всього врятовано 132 кв. м темперного живопису та 494 кв.м олійного живопису XVIII ст. та XIX ст., площею 2632 кв. [10].

Наступним нашим вибором став Національний академічний театр опери та балету у місті Одеса. Даний театр славиться своїм дизайном, а за своїми планувальними і технічними характеристиками не поступається найкращим у Європі. Споруда спроектована підковоподібною глядацькою залюю, фланкованою галереями, вестибюлем і прямокутною сценою з господарськими приміщеннями. Споруда має двоповерховий головний вхідний портал з високим аттиком по поздовжній осі та триаркові галереї бічних входів по поперечній осі. Схема радіальна, з радіусами виведеними тунелями в різних напрямках від центру до виходу. Яруси присутні і на сходах, що ведуть прямо до театрального виходу. Конструкція захищена оцинкованою металеву кроквяною системою.

Покриття глядацької зали нагадує поверхню ділянки еліпса, розбитого площинами по горизонтальній і вертикальній осях симетрії, увінчане сферичним ліхтарем з куполом, завершеним скромним шпилем.

Будівля театру виконана в стилі віденського бароко. Ззовні має три конструктивні поверхи. Перший (підвальний) і другий поверхи, які виключно прикрашені колонами тосканського ордеру в лоджіях, утворюють єдине ціле, яке здається масивним і містким, що надає конструкції статичності. Більш легкий, ажурний третій поверх приховує вагу нижніх поверхів і надає відчуття легкості арочними лоджіями, колонами та пілястрами іонічного ордеру. Гарний портик і куполоподібна стеля доповнюють загальне враження. Здається, що конструкція «ширяє» над землею.

Скульптурна група, що підноситься над фасадом, зображує музу драматичної трагедії Мельпомену на колісниці, керованою чотирма підкореними нею пантерами. Нижче видно два легендарних скульптурних ансамблі: ліворуч Орфей грає на арфі для кентавра, а праворуч танцююча муза Терпсихора танцює з жінкою. По обох сторонах центрального входу розташовані скульптурні групи, що представляють комедію і трагедію: ліворуч – фрагмент трагедії Евріпіда «Іпполіт», праворуч – епізод з комедії Арістофана «Птахи» [31].

Однією з головних визначних пам'яток міста Кривий Ріг є човнова станція в парку імені Федора Мершавцева, у парку ім. Ф. Мершавцева. Дана споруда є однією з визначних пам'яток міста. Напівкругла ажурна будівля з колонадою та вежею біля озера в зеленій місцевості контрастує з індустріальним характером міста [32]. Човнова станція, спроектована архітектором В. Суманєєвим і скульптурою Л. Перж, була і залишається популярним місцем відпочинку молодят [49].

Білосніжна станція розташована на місці злиття річок Інгулець і Саксагань. Історики продовжують сумніватися, коли була побудована головна визначна пам'ятка міста. Кажуть, що павільйон вокзалу спроектували архітектор Василь Суманєєв і скульптор Леонід Пержа. Ліпили Анатолій

Ярошенко та В'ячеслав Чиж. А відкрив для відвідувачів засновник парку - Федір Маршевцев, на початку ХХ століття [50].

Це дивовижно романтичне місце, яке люблять відвідувати як місцеві закохані пари, так і приїжджі. Можна просто прогулятися по річці або покататися по ній на човні. Міст, що веде до вокзалу, прикрашений меморіальними замками закоханих. Зараз човнова станція внесена до списку пам'яток архітектури міського рівня, повідомляє міська влада. (посилання у телеграмі в збережених). На жаль, 14 вересня 2022 року Човнова станція була пошкоджена, шляхом підтоплення, внаслідок ракетного удару російськими військовими по дамбі на Карачунівському водосховищі [33].

Також, щоб доповнити ідейний зміст наших композицій та збагатити їх стилістику, ми вирішили додали елементи традиційних орнаментів, що характеризують місцевості обраних нами споруд. Наприклад, для Львівської області характерні дрібні рослинні мотиви, для Дніпропетровської – геометричні (ромби, хрести, косі хрести, зірки, і т.д.) та рослинні; для Київщини – геометричні, стилізовані грона винограду, хміль, і т. д.; для Одещини – геометрично-рослинні, для Харківщини – рослинні [53].

2.3. Пошуки загальної та окремих композицій серії, розробка тонально-колористичного вирішення

У своїх пошуках композиції (Рис.Б.1-4) ми відступили від традиційної симетричності у витинанці, використавши вільне асиметричне компонування, а також відмовились певним чином від площинності зображення, надавши нашій роботі певного об'єму, застосувавши «ефект тунелю». Це дало нам можливість для більш творчого розкриття теми нашої роботи, що у свою чергу вплинуло на вибір формату витинанки та її масштабу.

Для нашої серії із п'яти об'ємних витинанок ми обрали кілька варіантів форматів зображень, таким чином, що по обидва краї серії ми виконали витинанки прямокутної форми горизонтального розміщення; зліва та справа від

центрального зображення ми використали квадратний формат, а по центру розташована прямокутна витинанка вертикального розміщення. Такий вибір форматів мав за мету зробити більш плавний перехід між витинанками задля узагальнення робіт в серію. Також під час композиційних пошуків масштаб витинанки змінювався і в результаті ми вирішили відштовхуватись від розміру А3 формату аркуша.

Кожну роботу серії ми розділили на самостійні фрагменти, згідно їх розташуванню у їх відповідній композиції, а саме диференціювали на елементи, які відносяться до заднього, середнього та переднього плану. У свою чергу дані плани також були поділені на частини згідно їх задуманого тонового рішення. Завдяки цьому наша витинанка набула певного об'єму та відчуття простору, що також і створило «ефект тунелю» у нашому творі.

За своїм змістовим забарвленням наші композиції серії поділяються на дві частини: верхню – стилізоване небо, хмари та місяць, а також нижню – стилізована земля. Також ми зобразили стилізовані будівлі та дерева, щоб поєднати верх і низ даної композиції. Центром кожної окремої витинанки стала стилізована архітектурна споруда, якій ми надали найбільше змістове та емоційне навантаження. Щоб виділити центр загальної композиції серії ми використали одиничне зображення стилізованого місяця, яке розташували тільки у центральній роботі. Це надало акценту нашій серії.

Як вже зазначалося, для урізноманітнення стилізованих мотивів та підвищення рівня змістовності та складності композицій ми використали елементи традиційних орнаментів із Львівщини, Київщини, Одещини, Харківщини та Дніпропетровщини згідно нашої композиційної ідеї. Ми розташували їх на нижній передній частину, яка слугує стилізованою землею, виступає опорою композиції. Це також дало нам змогу урівноважити верх та низ композиції та зробити її більш цілісною.

Для того, щоб позбутись відчуття невідповідності та неоднорідності композиції витинанок серії між собою, які можуть виникнути при перегляді, ми використали зображення стилізованих хмар та дерев. Також, щоб забезпечити

гармонію робіт між собою, було використано у кожному творі схожі (подібні) фрагменти стилізації землі та будівель. Задля підсилення змістового та емоційного забарвлення витинанок ми розбавили стилізовану землю елементами орнаментів, які характерні місцевостям обраних нами споруд.

В нашій роботі ми намагались передати і повітряну перспективу за допомогою розміру та рівню деталізації елементів композиції, відповідно до їх розташування у композиції: чим ближче до нас знаходиться фрагмент, тим він більший за розміром та більш деталізований і, навпаки, чим далше від нас, тим менший та більш спрощений.

У тому числі ми намагались дотримуватись закону урівноваженості в композиції, завдяки використанню різних за розмірами та формою об'єктів та їх розміщення в роботі. А також, зобразивши менші за розміром, узагальненіші та легші елементи у верхній частині формату аркуша, а масивніші, більші та деталізованіші внизу.

Цілісності загальної композиції ми намагались досягти за допомогою схожих між собою стилістичних та декоративних елементів, використовуючи їх ритмічно по всій роботі. Для посилення виразності витинанок ми використали чергування крупних і дрібних деталей. Це створює контраст великого і малого.

Під час тонально-графічного вирішення (Рис. Б.5-12) ми змогли скоригувати нашу композицію, виявивши недоліки, завдяки використанню тонованих плям. Ми вирішили виконати п'ятиколірну композицію з елементами об'єму. Тому для графічно-тонального вирішення ми використали п'ять тонів: світлий, середній по тону, більш темний середній тон та темний. Світлий тон в основному використовувався як контур, а також як стилізоване відображення ефекту світла, що об'єднує всю роботу. Темний тон використовувався для стилізованої передачі ефекту тіней об'єктів зображення і слугує контрастом для світлого тону. Середній тон об'єднує два попередні і забезпечує плавний перехід. Для фону ми обрали більш темний середній тон, що мав за мету узагальнити та підсилити інші тони. Завдяки цьому ми змогли перевірити відношення розміру тонових плям до пустот в роботі, що дало змогу

ще більш урівноважити нашу композицію. А також додали нашій роботі виразності, використовуючи тоновий контраст.

Після цього ми перейшли до розробки фор-ескізу в кольорі (Рис.Б.13-18). Нашою задумкою було відобразити, завдяки кольору, ефект нічного міста. Тому, підбираючи кольори, ми зупинились на теплій та холодній гаммі відтінків, яка складається із трьох відтінків синього (менш світлий, більш темний середній та темний тони), а також відтінків жовтого (світлий тон) та охристого (середній тон) кольорів. Такий вибір кольорів є контрастуючим, що у свою чергу робить нашу композицію більш динамічною та цікавою.

2.4. Виконання лінійних картонів та початок роботи в матеріалі

Після виконання фор-ескізу в кольорі ми розпочали розробку картонів. Щоб зробити картони ми збільшили масштаб наших ескізів до попередньо запланованого розміру оригінала. Завдяки цьому ми змогли доопрацювати деталі, виявити та виправити недоліки в нашій композиції. Виконавши картони ми перейшли до роботи із оригіналами (Рис. Б.19).

Для нашої серії із об'ємних витинанок ми взяли цупкий тонований папір (щільністю 290-330 г/м²), кольорова гамма якого відповідала фор-ескізу в кольорі. У зв'язку з тим, що наша творча робота виконувалася в техніці об'ємної витинанки, то перенесення картону на оригінал відбувалося в три етапи:

1. Перенесення контуру зображення заднього плану:
  - середній тон (місяць, хмари, дерева);
  - більш темний тон (хмари);
  - світлий тон (місяць, хмари).
2. Перенесення контуру зображення середнього плану:
  - темний тон (будівля);
  - середній тон (будівля, дерева);
  - світлий тон (будівля, дерева).

3. Перенесення контуру зображення переднього плану:

- темний тон (стилізована земля, вода);
- середній тон (стилізована земля, вода);
- більш темний тон (стилізована земля, вода);
- світлий тон (стилізована земля, вода).

Ми переносили зображення, використовуючи копіювальний папір, частинами, оскільки зображення є великого розміру, а також цього вимагала й сама техніка виконання об'ємної витинанки. Після перенесення зображення ми приступили до витинання. Вирізували, дотримуючись межі перенесених контурів зображень, розпочинаючи з прорізів і переходячи до контурів. У роботі використовували ніж для витинання.

Як фон ми також використали цупкий тонований папір (щільністю 330 г/м²), тон якого відповідає нашому фор-ескізу в кольорі. Вирізвавши витинанку ми акуратно, уникаючи можливих розривів, розмістили вирізані фрагменти зображення, згідно їх розміщення у композиції твору (від переднього до заднього плану), які в завершенні закріпили на заданій нами відстані один від одного, щоб надати нашій роботі ефект своєрідного об'єму.

По завершенню ми оформили нашу витинанку дерев'яною рамою. Ми використали саме цей матеріал, щоб запобігти майбутній втраті форми наших робіт від покручення, оскільки вирізані елементи нашої роботи достатньо великого розміру (А3 формату аркуша) і не приклеєні ні до основи, ні один між одним. Ми обрали раму шириною 1 см та глибиною 8см, відповідного до загальної колорової гамми відтінку, адже правильно обране за критеріями та задумом оформлення підсилює ефект та завершує художній образ роботи.

2.5. Особливості роботи в техніці об'ємної витинанки

Як і при створенні класичної витинанки для виготовлення роботи в техніці об'ємної витинанки потрібно, спочатку, виконати пошукові ескізи. Важливо, щоб композиція була заздалегідь продумана і поділена на фрагменти

у відповідності до їх розміщення у загальній композиції, а саме диференційовано на передній, середній та задній плани зображення, оскільки тільки при правильному розподілу елементів плоска витинанка набуде характеристик об'ємної. Коли буде остаточно обрана композиція зображення, тоді через копіювальний папір переводять рисунок на тонований папір. Для такого виду витинанки використовують цупкий папір різних сортів із рекомендованою щільністю 290-330 г/м². Після перенесення зображення вирізають ножицями чи ножем для витинанок: вирізати необхідно акуратно, не порушивши контуру. Вирізані фрагменти зображення розташовують відповідно розміщенню їх у загальній композиції. Слід зважити на те, що, якщо вирізані елементи роботи достатньо великого розміру і не приклеєні ні до основи, ні один між одним, то через певний проміжок часу папір може втратити свою форму, а саме покрутитись, тому необхідно обрати як раму тверді матеріали, наприклад, дерево.

Фоном для витинанки може бути кольоровий щільний папір або картон.

Існує додатковий спосіб підготовки паперу для витинанки. Беруть тонкий лист аркуш паперу, зволожують його, потім наносять акварельними або аніліновими фарбами по вологому вогкому листу аркушу довільний малюнок або колірну розтяжку, перехід одного кольору в інший (типу веселки). Цікавий колір одержують при використанні міцно завареного чаю, кави або розчину марганцівки. При цьому аркуш паперу (гладкий чи ж заздалегідь зім'ятий) занурюють у ванну з із розчином. Якщо перед зануренням в розчин папір був зім'ятий, то вона забарвлюється нерівномірно (у вигинах темніше, ніж на решті поверхні), створюючи ефект пергаменту. Не чекаючи цілковитого висихання, папір пропрасовують гарячою праскою, вирівнюючи її.

Якщо вирізування витинанок пов'язане з об'єднанням різних прийомів виконання візерунків, то в цьому випадку доцільно вирізувати окремі елементи, а потім їх з'єднати в загальну композицію.

Висновки до розділу 2

Цікавлячись творчістю сучасних художників-витинанкарів, ми помітили низьку активність використання ними зображень українських пам'яток архітектури і переважання зразків зарубіжної. Тому було вирішено обрати українські архітектурні мотиви для практичної частини кваліфікаційної роботи. Ми впевнені, що українська архітектура має всі характеристики для того, щоб бути архітектурним прикладом, а також внаслідок російської агресії на території України, саме з патріотичних міркувань вважаємо за потрібне сприяння популяризації української культури як в межах власної країни, так й поза її межами.

Тому основним завданням, яке було реалізоване й описане у другому розділі було – практично виконати стилізовані архітектурні мотиви в об'ємно-просторовій композиції із паперу У своїх пошуках композиції ми використали вільне асиметричне компонування витинанки, а також надали нашій роботі деякого об'єму, застосувавши «ефект тунелю», обравши потрібний формат й масштабування для наших композицій.

За своїм ідейним забарвленням композиції декоративної серії представляють стилізовані архітектурні мотиви обраних нами споруд та стилізоване їх природне середовище. Дані мотиви є центрами кожної окремої витинанки. Вони несуть найбільше змістове та емоційне навантаження. Щоб виділити центр загальної композиції серії, ми використали одиничне зображення стилізованого місяця, яке представили тільки у центральній роботі.

Під час тонально-графічного вирішення ми змогли скоригувати нашу композицію, виявивши недоліки, використовуючи тоновані плями. Ми вирішили виконати п'ятиколірну композицію з елементами об'єму.

У фор-ескізній роботі в кольорі нашою задумкою було відобразити ефект нічного міста саме завдяки просторовим можливостям кольору, що і вплинуло на вибір кольористики у роботі.

Наступним нашим кроком було розроблення картону, в ході роботи над яким ми змогли доопрацювати деталі, виявити та виправити недоліки композиції композиції. Виконавши картон ми перейшли до роботи із оригіналом в матеріалі. Виконані плани витинанок було розташовано та зафіксовано у дерев'яній рамі згідно технології виконання об'ємно-просторової композиції.

В результаті виконаної практичної роботи нам вдалося дійти висновків про мистецький алгоритм виконання такої складної композиції. Зауважимо, що важливо дотримуватись чіткої поетапності у виконанні творчої роботи та враховувати її технічні й технологічні особливості роботи з папером та техніки вирізування, оскільки при порушенні цих вимог подібна робота не буде мати ані художньої, ані ідейної, ані професійної цінності.

Таким чином, мета практичної частини кваліфікаційної (магістерської) роботи була досягнута – створено декоративну композицію в техніці витинання, а її висновки дозволять нам надати методичні рекомендації щодо ролі стилізації як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення учнів в процесі навчання витинанки у наступному розділі.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

3.1. Стилiзацiя як дидактичний засiб розвитку художньо-образного мислення учнiв

На думку науковицi Стадник Є., задля повноцiнного, «об'ємного» сприйняття свiту, формування переконань, поглядiв, смакiв як системи цiнностей особистостi, дуже важливе значення має розвиток в учнiв художньообразного мислення [41; с. 123] . Тому, що завдяки образотворенню вiдбувається цiлісне осмислення художнього твору, спiввiднесення його з дiйснiстю та власним внутрiшнiм свiтом дитини [46, с. 203].

Художньо-образне мислення – це один iз видiв асоцiативно-образного мислення, який вiдноситься до будь-якого виду мистецтва. Даний вид мислення є процесом сприйняття та вiдображення людиною художнiх образiв, на основi її вiдчуттiв та попередньо набутого життєвого досвiду [46, с. 203].

Художньо-образне мислення учнiв складається iз чотирьох функцiональних складових:

1. Мотивацiйно-цiннiсна (прояв осмисленої установки учнiв на сприймання художнiх образiв та їх художню оцiнку).
2. Емоцiйно-емпатична (сприйняття учнями художнiх образiв на рiвнi вiдчуттiв та спiвставлення їх iз попередньо набутиим дитиною життєвим досвiдом).
3. Рацiонально-когнiтивна (аналiз та синтез, сприйнятих ранiше дiтьми художнiх знань, закономірностей та мистецьких образiв).
4. Творчо-дiяльнiсна (залучення та розвиток уяви i фантазії школярiв шляхом сприймання ними та вiдображення мистецьких образiв) [46, с. 203].

Вважаємо, аби досягти максимального ефекту у розвитку художньо-образного мислення в школярiв, потрібно як основу для учбової програми

профільної школи використати метод стилізації об'єктів дійсності. Даний метод є, на нашу думку, досить продуктивним, оскільки один і той самий предмет можна досліджувати та стилізувати нескінченно довго, розкриваючи різні аспекти в залежності від завдання. Стилiзація ж бо – перехід від реалістичного малюнка до орнаментального, для школярів – чудовий спосіб створення художнього образу на основі творчої обробки, модифікації зовнішнього вигляду реальних об'єктів [5].

Робота над стилізацією природних форм сприяє оволодінню аналітичним мисленням і способами оригінального вирішення навколишнього, тобто відтворення побаченого через індивідуальність учня. Розбір внутрішньої будови реалістичної речі, її площинно-декоративне бачення, творче перетворення предметів, почуття міри, колірної гармонії діти повинні набути й осягнути, завдяки запропонованому методу навчання [18, с. 275-276]

Метою стилізаційної діяльності є розвиток в учнів особливого асоціативно-образного мислення, творчої уяви, інтуїції, творчих здібностей [37].

Цьому твердженню вторить і те, – щоб уникнути реалістичного копіювання описаного об'єкту природи, учень має використовувати асоціативну та просторову уяву, а також зберегти свої почуття та емоції, які викликає об'єкт. Працюючи над стилізацією об'єктів, учням, важливо продемонструвати здатність до абстрагування, виділення характерних ключових ознак, володіння кольоровою гамою, врахування співвідношення форми забарвлення, закономірностей анатомічної будови [9].

Шкільне навчання має формувати не просто сукупність творчих знань і здібностей, а й художньо-естетичні ідеали. Здатність і вміння використовувати набутий творчий досвід під час самостійної мистецької діяльності базується на цих мистецьки розвинених особистісних якостях [5, с. 35-36].

Також, щоб підвищити методичну цінність стилізації як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення учнів у профільній школі ми запропонували завдання, побудовані на стилізаційній діяльності у композиціях

із паперу, оскільки папір є одним із найпоширеніших матеріалів для творчості в декоративно-прикладному мистецтві. Його практичність, доступність, пластичність та легкість у використанні незамінні у навчальній роботі з опанування образотворчості. Папір як основу можна застосовувати у безлічі різноманітних технік і сповна проявити свою творчу уяву, художні знання, здібності та навички.

Художні роботи з паперу вирізняються широким спектром технік виконання. Основними із них є: декоративні композиції, орнаментально-шрифтові композиції, орнаментика та складові дизайну інтер'єру, моделювання навколишнього світу, футуристична стилізація [26]. Але тільки знання особливостей різних видів паперу дає нам змогу створювати вироби у різних техніках. Наприклад: для виготовлення об'ємних робіт обирають добре проклеєний папір, а саме: ватман, креслярський, торшон, агат; під час декорування виробів, а також для роботи в техніці пап'є-маше використовують активно всмоктуючий папір, і т. д. [23]

Для того, щоб максимізувати ефект навчання у дітей педагогу, необхідно, обов'язково, дуже добре розбиратись у особливостях та методології виконання застосованих технік робіт із паперу, тому зараз ми детальніше розберемо основні техніки роботи із папером. Такими техніками є:

- орігамі: охоплює багато форм складання паперу, а не лише японські зразки. Мета цього мистецтва — створювати шедеври з використанням геометричних складок і візерунків складок [27].

- декупаж. Мета цієї техніки — прикрасити рівну поверхню красивим малюнком. Оскільки в центрі цього процесу лежить творче бачення людини, правильної манери роботи немає. В якості основи можна використовувати кілька поверхневих матеріалів, процедур і підходів. Бажано вибрати той шлях, який здається найбільш простим і ефективним [7].

- паперопластика – це механічна обробка і перетворення матеріалу в об'ємні і напівоб'ємні конструкції. Фальцювання, скручування, перегинання, різання, прорізування, гофрування, склеювання тощо [37].

- витинанка – один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, якому властиві декоративність, сюжетність та орнаментальність композицій, що виконані шляхом витинання та вирізання ножом або ножицями з паперу [13].

- аплікація – це спосіб в декоративно-ужитковому мистецтві, що ґрунтується на вирізанні та наклеюванні різних форм і матеріалів, які також прикріплюються до основи, тобто задника [28]. Це простий спосіб створення творів із збереженням реалістичної основи реальності. Виходячи з цього, виріб може використовуватися не тільки як декорація, але і як повноцінні роботи, інтегровані в картини художника. Площина для інтерпретації картини, колір і силует – головні аспекти. Можливі сюжетні, орнаментальні та шрифтові додавання в композицію [37].

- пап'є-маше – це склеювання маленьких шматочків паперу у багато шарів. Папір, який ефективно вбирає воду та рівномірно приклеюється, ідеально підходить для пап'є-маше; такий папір легше рветься. Для ґрунтовки необхідна емульсія, яка покриває всі недоліки на поверхні форми. Після очищення поверхні наждачним папером багаторазово наноситься ґрунтовка.

- колаж з паперу – виріб містить кілька видів паперу, фотографії, листівки, фоторепродукції та інші елементи. Паперовий колаж складається з вибраних фрагментів елементів, згаданих вище.

- мозаїка з паперу – складається з нарізаного або рваного паперу і нагадує мозаїку з різнокольорових камінчиків, скла, керамічної плитки, пластику [23].

- квіллінг (папероскручування) – техніка роботи з папером квілінг полягає у вигинанні довгих смужок різної ширини в спіральки і надання їм певної форми. Потім з них створюють об'ємні або площинні композиції. Це техніка створення плоских або тривимірних творів за допомогою довгих і вузьких смужок паперу, скручених у спіралі. Вони вже є «будівельним» матеріалом при створенні таких робіт, як картини, листівки, альбоми, рамки для картин, різні статуетки, годинники, прикраси тощо [18].

Багатофункціональність і простота використання паперу роблять його корисним матеріалом для реалізації об'ємних і просторових уявлень. Геометричні, формоутворювальні та функціональні якості матеріалу створили основу для досліджень та експериментів.

Також, щоб досягнути поставлених педагогічних цілей, а саме максимально продуктивно розвинути художньо-образне мислення у школярів шляхом стилізації об'єктів навколишнього світу, вчителю потрібно доступно пояснювати учням інформацію, використовувати наочність, слідкувати за творчим процесом учнів, допомогати, якщо виникнуть якісь труднощі у дітей [51]. Тільки розуміння дітьми особливостей процесу стилізації, її технології та формування умінь й навичок на основі сприйнятої учнями інформації забезпечить досягнення поставлених педагогічних цілей, а саме розвитку художньо-образного мислення у школярів.

3.2. Створення навчальної програми та рекомендації з проведення уроків для профільної школи

Аналізуючи методичну літературу ми з'ясували, що навчальна програма є документом, в якому зазначається зміст навчального предмету, види навчальної діяльності школярів, кількість виділених навчальних годин для навчального предмета та поетапність подання інформації та виконання завдань учнями, згідно поставленої учбової предметної мети та вікових фізико-психологічних особливостей [8].

Програми створюються на основі державного документа про освіту Навчальні програми для 10-11 класів (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011 рік) [29] та затверджується педагогічною радою закладу освіти [8].

Для розробки авторської навчальної програми, необхідно:

- модельна програма;
- підручник;

- знати кількість годин, відведених для вивчення курсу в навчальному плані школи.

- державний стандарт базової загальної середньої освіти.

Найбільш оптимальна структура навчальної програми:

1. Титульна сторінка
2. Вступ: мета та завдання курсу; нормативно-правова база, на основі якої сформовано програму.
3. Змістовна частина: зміст (навчальний план) курсу, очікувані результати навчання та види діяльності учнів; календарно-тематичне планування.
4. Перелік навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.
5. Система оцінювання результатів навчання: а) критерії оцінювання предметних та особистісних результатів; б) критерії контролю груп загальних результатів.
6. Література та інформаційні ресурси: а) для вчителя; б) для учнів.

Вчителю у підготовці до проведення уроків або гурткових занять з декоративного мистецтва варто звернутися до методичних рекомендації вчителів-методистів до проведення уроків декоративного мистецтва [24].

Також зазначимо, що у навчальному посібнику В. Мельник «Мистецтво витинанки та аплікації» надано влучні рекомендації, якими може скористуватися вчитель декоративного мистецтва, готуючись до навчання школярів мистецтву обробки паперу [22].

Пропонований нами для учнів 11 класів профільної школи вибіркового курсу «Стилізація в декоративних композиціях із паперу» має на меті підготовку учнів до вибору технічного профілю, що базується на предметно-перетворювальній діяльності. Програмою передбачено: ознайомлення із сутністю та особливостями поняття "стилізація"; оволодіння учнями навичками стилізації, ознайомлення із цікавими та складними техніками роботи із папером; використання набутих учнями умінь та навичок під час створення

стилізованих декоративних композицій із паперу. Визначений вид мистецтва сприяє розвитку конструктивного мислення та творчої уяви. Також в учнів розвивається моторика пальців рук, окомір, художній смак, робота сприяє концентрації уваги. Залучення учнів до предметно-перетворювальної діяльності – робота з папером, має бути диференційованим із урахуванням індивідуальних особливостей школярів.

Завдання курсу:

- розвиток творчих здібностей учнів;
- розвиток конструктивного мислення;
- розширення художнього кругозору;
- ознайомлення із сутністю та особливостями поняття "стилізація";
- оволодіння навичками стилізації;
- розвиток і поглиблення інтересів школярів до роботи з папером;
- заохочення школярів до предметно – перетворювальної діяльності;
- поглиблення знань про техніки роботи з папером;
- удосконалення прийомів паперового мистецтва.

Учні повинні знати:

- сутність та особливості поняття "стилізація";
- історичні відомості про паперове мистецтво;
- матеріали, інструменти, що використовують для роботи з папером;
- технологію роботи з папером;
- різні техніки паперового мистецтва;
- санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпеки праці й організації

робочого місця.

Учні повинні вміти:

- організовувати робоче місце;
- добирати матеріали для роботи з папером;
- стилізувати об'єкти, предмети, тощо;
- створювати паперові поробки за зразком;
- створювати власні творчі композиції;

- дотримуватися правил безпеки праці й санітарно-гігієнічних вимог.

Нижче пропонуємо навчально тематичний план із заявленого напрямку роботи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИБІРКОВОГО КУРСУ

№ п/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		Практичних	Теоретичних	Всього
1	ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПАПЕРОВИМ МИСТЕЦТВОМ		2	2
2	Стилізація у витинанці	26	2	28
2.1	Створення симетричної витинанки «Дерево життя»	4	1	5
2.2	Створення асиметричної витинанки	4		4
2.3	Створення кольорової витинанки	5		5
2.4	Створення ажурної витинанки	5	1	5
2.5	Створення аплікаційної витинанки	4		4
2.6	Модульна робота на вільну тему	4		4
3	Стилізація в аплікації	9	1	10
3.1	Створення силуетної аплікації	2		2
3.3	Створення об'ємної аплікації	3	1	4
3.4	Створення абстрактної аплікації	2		2
3.5	Модульна робота на вільну тему	2		2
4	Стилізація в оригамі	13	1	14
4.1	Створення простого оригамі	3		1
4.2	Створення оригамі з розгортки	4		2
4.3	Квілінг	4	1	3
4.5	Модульна робота на вільну тему	2		2
5	Стилізація в паперопластиці	15	3	18
5.1	Створення роботи в техніці пошарового пап'є-маше	4	1	5
5.2	Створення роботи в техніці пап'є-маше із м'якоті:	6	2	8
5.2.1	- Створення тварин	3	1	4
5.2.2	- Створення об'ємного пейзажу	3	1	4
5.3	Створення роботи в техніці пап'є-маше під натиском	3		3
5.4	Модульна робота на вільну тему	2		2
	Разом	65	9	74

Програма вибіркового курсу створена із врахуванням вікових фізико-психологічних особливостей учнів. Спрямована на максимальну активізацію художньо-образного мислення дітей, шляхом сприйняття та відтворення об'єктів навколишнього середовища через метод стилізації у декоративних композиціях із паперу. Запропонований вибіркового курс включає в себе інформацію та завдання із застосуванням стилізаційної діяльності у різноманітних техніках робіт із паперу, що також сприяє всебічному особистісному розвитку дитини та формує у них художні знання, уміння та навички. Відповідно до поставлених навчальних цілей, рівня складності завдань, виду роботи та обсягу інформації необхідної для засвоєння учнями – варіюється й кількість виділених на одну тему та завдання навчальних годин. Щоб закріпити, узагальнити та перевірити результативність отриманих школярами художніх знань, умінь та навичок під час кожної нової теми учні виконують практичне завдання, а також, наприкінці, вибіркового курсу учні виконують модульну роботу на вільну тему. Ілюстрований зміст програми вибіркового курсу представлено у Додатку В.

Нижче пропонуємо розробку плану конспекту уроку.

План-конспект

Тема заняття: Українські народні мотиви у витинанці. Місце витинанки в українській народній культурі та побуті. Витинанка «Дерево життя».

Мета заняття: познайомити школярів з українськими народними мотивами у витинанці та визначити місце витинанки в українській народній культурі та побуті. Вчити створювати симетричну стилізовану витинанку, вирізувати ножицями ажурний малюнок із складеного аркуша паперу. Розвивати відчуття гармонії, просторової рівноваги елементів зображення, творчу уяву, охайність. Вдосконалювати уміння працювати в групі, висловлювати свою думку і слухати думку інших. Формувати полікультурну, комунікативну, інформаційну, патріотичну, соціальну компетентності.

Тип заняття: комбінований.

Форма заняття: групова.

Техніка виконання: витинання.

Обладнання: кольоровий папір, ножиці, клей, інструкційні карти, шаблони, олівці.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

I. Організація заняття

– Доброго ранку!

– Я рада бачити вас на занятті . Ми з вами будемо вивчати культуру нашого народу. І девізом нашого заняття буде це прислів'я:

«Руки твої – найкращий скарб

Коли умієш їм дати лад».

II. Оголошення теми і мети заняття

2.1. Оголошення теми та мети заняття

Народне мистецтво – це скарб, який завжди з нами поряд і постійно впливає на наше емоційне сприйняття світу, розкриває вдачу і хист народу, прилучає до його традицій, історії, вчить народної мудрості, любові до рідного краю. Тому так важливо відтворити народні обряди, звичаї, забуте мистецтво. Сьогодні на занятті ми дізнаємось як саме витинанка пов'язана із народним мистецтвом.

III. Актуалізація опорних знань і вмінь.

- Пригадайте, що таке народне мистецтво?
- Із якими видами народного мистецтва ви знайомі?
- Що таке витинанка?

3.1. Розповідь викладача

Народне мистецтво – це скарб, який завжди з нами поряд і постійно впливає на наше емоційне сприйняття світу, розкриває вдачу і хист народу, прилучає до його традицій, історії, вчить народної мудрості, любові до рідного краю.

Витинанка (від українського слова «витинати», тобто «вирізувати», «вивертати») — це вид українського народного декоративного мистецтва, що

включає сюжетні та орнаментальні прикраси, ажурно або силуетно витяті ножицями або вирізані ножом з білого й кольорового паперу. Їх використовували для прикрашання стін, вікон, полиць, груб, коминів, печей. Орнамент традиційних витинанок здебільшого геометричний і рослинний, трапляються також антропо- та зооморфні фігурки, зображення предметів побуту, архітектури тощо. Папір при витинанні складали вдвоє, вчетверо, увосьмеро, що дозволяло створити сталі структури, композиції.

В Україні спершу витинали на шкірі й тканині. Відомий всім кептар і донині, крім рясної вишивки, щедро обшивається різними вирізаними зі шкіри деталями. На Полтавщині до середини ХХ століття верхній жіночий одяг-юпка декорувався аплікаціями з оксамиту або іншої тканини. Часто це були зображення дерева життя, симетричних стилізованих галузок, декоративних елементів.

Перші паперові витинанки з'являються в Україні у XVII-XVIII століттях. Це були підкладки для печаток, так звані "кустодії". Коли в середині ХІХ століття папір стає досить дешевим, прикраса-витинанка надовго входить у побут міщан та селян. Її можна було бачити у хатах на вікнах, стінах, сволоках, на печі. Іноді вона замінювала собою настінні малюнки. Витинанка стала популярною прикрасою українського житла.

Найбільш поширеними витинанки були на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті. На Подніпров'ї вони часто доповнювали хатні розписи. Для Поділля властиві два типи розташування витинанок на стінах — шпалерний і килимовий. На Прикарпатті їх наліплювали поздовжніми стрічками попід стелею, по сволоку, навколо вікон. Витинанки побутували у поєднанні зі шкіряними прикрасами, настінними розписами, вишивками, збагачуючи свої форми й орнаментальні мотиви. Сучасні витинанки перестали бути лише селянськими виробами та хатніми прикрасами. У 20—30-ті роки їх використовували для оздоблення клубів, читалень, стіннівок і плакатів. З 60-х років витинанки експонуються на виставках, їх застосовують для оформлення поліграфічної продукції.

3.2. Розгляд народних мотивів у витинанці.

Традиційна витинанка містить сюжет: за нею можна було прочитати, що відбувається в селі, хто народився, де весілля, які були свята. Нескладні для опанування прийоми витинання й недорогий матеріал дали чудові зразки прорізного паперового декору, в якому втілені вічні символи природи, колективний досвід пізнання світу, багатство фантазії.

Кожний знак, а саме так треба розуміти узагальнені мотиви паперового декору, відповідав прагматичному захисту житла, людей, тварин, усього життєдайного середовища. Не випадково значна частина геометричних знаків пов'язана з солярною символікою. «Дерево життя», «птахи», «коні», узагальнені жіночі постаті — успадковані з язичницької міфології слов'ян. Народ здавна вірив у їхню здатність відвертати лихо, приносити добро.

На свята українці виготовляли особливі витинанки: у вигляді сніжинок-зірочок, хреста, у вигляді барвінку чи постатей ангелів. Витинанка-хрест була оберегом, її чіпляли на сволок, де висіла дитяча колиска. Особливо поширеним в українській хаті було оздоблення божників та мисників. У вигляді серветок з ажурно вирізаними краями вони прикрашали полиці буфетів та тумбочок, служили замість фіранок на вікнах навіть у містах у важкі для держави часи, особливо після війни. На простінках між вікнами в українській хаті висіли витинанки з зображенням "дерева життя" – символа родини, роду.

3.3. Робота в групах

– Ось ви і дізналися, яке місце посідає витинанка в українському народному мистецтві і які народні мотиви використовуються у витинанках . А на скільки ви важко слухали ми зараз і перевіримо. У кожного на столі лежать приклади українських витинанок, потрібно знайти в них народні мотиви про які ми сьогодні дізнались.

Робота по визначенню народних мотивів у витинанці. (Див. додаток В: Рис. В.2, Рис.В.3, Рис.В.4).

3.4. Сторінки народознавства

Як ми вже дізнались витинанки розвивалися в тісному зв'язку з іншими видами народного мистецтва. Не випадково в орнаменті витинанок є аналогії з мотивами писанок, розпису, килимів.

1 учень: Український рушник... На ньому вишита доля нашого народу. На ньому переплелися і радість, і біль, і щастя, і горе. Рушник супроводжував людину все життя: від народження і до смерті. Стверджують, що саме слово «рушник» походить від слова «рушати».

2 учень: Мати супроводжуючи сина в дорогу, замотувала хлібину у шматок білого полотна і промовляла: «Рушай щасливо, хай благословить тебе Бог!» Той шматок полотна, витканий руками матері, оберігав людину від зла від нещастя, нагадував про тепло рідної домівки, кликав з далеких доріг до отчого порогу.

3 учень:

З дитинства пам'ятаю рушники,
Що так любовно їх творила мама.
По-українськи хата на святки
Сіяла вишитими рушниками.
На полотні співали солов'ї
І красувались кетяги калини.

4 учень:

Зелений хміль в'юнився по гіллі, Зорили в колосках волошки сині.
Неначе долю вишила свою,
Заплівши в неї промінь світанковий,
Кохання, і пісні, і молоду зорю...
Світи мені повік, матусина любове!

5 учень: Рушник на стіні... Не було жодної хати в Україні, де не палахкотіли б вишитими узорами рушники. Недаремно склав народ такі прислів'я: «Хата без рушників, що родина без дітей», «Рушник на кілочку – хата у віночку».

6 *учень*: Рушники служили на лише прикрасою для житла, їх вішали над дверима, над вікнами, щоб ніяке зло не проникло до хати – вони були оберегами.

7 *учень*: Приходила людина в життя, і зустрічали її рушником. Мати готувала ще до народження дитини рушник долі. Для хлопчика вишивала на ньому дубові листочки, щоб сильним і мужнім був син, а для дівчинки – калину, щоб була гарна, як калина. Ці рушники називали рушниками долі.

8 *учень*: Підросла дитина, а мамині руки вишивали їй рушник – утирач. На ньому квіти, дерево з пташками і слова *«Доброго ранку»* або *«Доброго здоров'я»*.

Цей рушник висів біля дверей на кілочку. У народі кажуть *«Тримай хату, як у віночку, а рушник на кілочку»*. Подавала мати рушник і примовляла: *«Утирайся, мій синочку, в рушничок біленький, та будь же з ним щодниночки добрий, веселенький»*.

IV. Практична робота учнів

4.1 Постановка практичного завдання

– На сьогоднішньому занятті ви маєте створити симетричну витинанку *«Дерево життя»*. Як ми вже говорили мотиви для витинанки можете обрати геометричний, рослинний.

4.2 Повторення правил користування ножицями і клеєм.

Правила користування ножицями:

- Ножиці – це небезпечний інструмент. Поводитись з ним треба обережно.
- На робочому місці поклади ножиці так, щоб вони не виходили за край парти.
- Не тримай ножиці вістрями догори.
- Не різ на ходу. Під час різання не вставай з місця.
- Передавай ножиці закритими і кільцями вперед.
- Під час роботи з ножицями притримуй матеріал лівою рукою так, щоб він не потрапляв на лінію різання.

Правила користування клеєм:

- Клей треба наносити пензликом від середини до країв.
- При потраплянні клею на одяг його слід негайно змити водою.
- Для притискання елементів аплікації і витирання рук треба користуватися матер'яною серветкою.
- Закінчивши роботу, клей потрібно щільно закрити, пензлик і посуд помити

4.3. Виготовлення виробів

Етапи роботи:

- демонстрація готових виробів.
- Поетапна робота з гуртківцями за інструктивними картками.
- Самостійна робота гуртківців.

Під час виконання роботи звучить аудіо запис українських пісень.

V. Підсумок заняття

Демонстрація робіт і оцінювання роботи учнів за «шкалою оцінювання».

5.1. Вправа «Мікрофон»:

- Яке місце витинанки в українській народній культурі та побуті?
- Які народні мотиви використовуються у витинанці?
- Які народні мотиви вам найбільше запам'ятались? І чому?
- Який настрій після завершення роботи?

СПИСОК ПРОПОНОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Довідник керівника гуртка «Витинанка». URL: <https://savatd.wixsite.com/zastupnikdirektora/dopomoga>.
2. Калатура Н.Л., Саєнко Т.В. Витинанка. Методичні рекомендації для вчителів образотворчого мистецтва та керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва / Н.Л. Калатура, Т.В. Саєнко. – Полтава: ПНПУ, 2017. – 62 с.
3. Структура заняття гуртка. URL: http://rcdut.edu.kh.ua/na_dopomogu_kerivniku_gurtka/struktura_zanyattya_gurtka.
4. Українська витинанка // Спадок предків. URL: <https://spadok.org.ua/narodni-promysly/ukrayinska-vytynanka>.

Висновки до розділу 3

Завданням, яке ми ставили перед собою у своїй роботі було – з'ясувати роль стилізації як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення учнів. Задля повноцінного, «об'ємного» сприйняття світу, формування переконань, поглядів, смаків як системи цінностей особистості, дуже важливе значення має розвиток в учнів художньо-образного мислення. Ми дізналися, що художньо-образне мислення – це один із видів асоціативно-образного мислення, який відноситься до будь-якого виду мистецтва. Даний вид мислення є процесом сприйняття та відображення людиною художніх образів, на основі її відчуттів та попередньо набутого життєвого досвіду.

Наступним завданням було – розробити навчальну програму та уроки вибіркового курсу з навчання витинанки для профільної школи. Задля досягнення максимального ефекту у розвитку художньо-образного мислення в школярів, ми обрали як основу для навчальної програми профільної школи метод стилізації об'єктів дійсності. Вважаємо даний метод продуктивним, для розвитку в учнів асоціативно-образного мислення, творчої уяви, інтуїції, творчих здібностей. Отже, щоб підвищити методичну цінність стилізації як дидактичного засобу, ми запропонували навчальну програму та розробили конспект уроку, щодо стилізаційної діяльності у композиціях із паперу. Тому, що ми вважаємо, що папір є одним із найпоширеніших матеріалів для творчості в декоративно-прикладному мистецтві.

Вважаємо, що для максимально продуктивного розвитку художньо-образного мислення у школярів, вчителю потрібно доступно пояснювати учням інформацію, використовувати наочність, слідкувати за творчим процесом учнів, корегувати творчу роботу учня в ході опанування прийомами стилізації заради формування умінь й навичок на основі сприйнятої учнями інформації, що забезпечить досягнення поставлених педагогічних цілей, а саме розвитку художньо-образного мислення у школярів.

ВИСНОВКИ

Обираючи тему кваліфікаційної роботи ми перш за все зважали на її актуальність, яка, на нашу думку, зумовлена необхідністю поглибленого дослідження методу стилізації. Тому, з огляду на наукові дослідження в цьому напрямку ми передовсім намагалися пояснити стилізацію як художній засіб в декоративно-прикладному мистецтві.

Насамперед, ми дізналися, що під поняттям «стилізація» розуміється процес відтворення художником дійсності зі своєрідними змінами кольору, форми, розміру, видозмінами силуету загальної форми чи окремих рис, трансформаціями, цілеспрямованими змінами пропорцій, деформаціями, пошуками асоціацій тощо, зберігши сутність об'єктів і підпорядкувавши загальній задумці художнього твору. Для того, щоб стилізувати зображення необхідно дотримуватись визначених етапів та принципів стилізації. Тільки виконавши ці умови процес пройде вдало та принесе позитивний результат.

Також, оскільки наша тема кваліфікаційної роботи включала в себе і практичне виконання об'ємної витинанки, то наступним нашим кроком був розгляд сутності та особливостей об'ємно-просторової композиції в декоративно-прикладному мистецтві. Ми з'ясували, що об'ємною композицією називають композицію, особливістю якої є створення форм у відношеннях трьох напрямів: висоти, ширини та глибини. Її різновидами є об'ємно-фронтальна та об'ємно-просторова композиція. Тема кваліфікаційної роботи зумовлювала більш детальне дослідження саме об'ємно-просторової, що характеризується з'єднанням схожих об'ємів, які розміщені в різних площинах і на різних рівнях.

Ми проаналізували роботи зарубіжних художників-новаторів й виділили таких митців як: Роган Браун, Кірі Кен, Сюзі Тейлор, Хіна Аояма, Парт Котекар, Йо Хун, Рю, Бові Лі, Піппа Дірлага, Патрік Кабрал. Роботи витинанкарів захопили нас своєю майстерністю, легкістю, «живістю»

витинанок, рівнем виконання стилізації різноманітних мотивів, авторською ідейною спрямованістю та мистецькою цінністю.

Для виконання практичної частини кваліфікаційної роботи – разди пошуку натхнення й зародження ідеї серії об'ємно-просторових композицій із паперу ми мали ознайомитися з масивом мистецьких добутків художників, що працюють з папером, зокрема, у техніці витинання. Виокремивши незначну активність використання художниками зображень українських пам'яток архітектури і переважання зразків зарубіжної, було вирішено зупинити свій вибір саме на використанні стилізованих зображень української архітектури у наших композиціях. На вибір мотивів також вплинула й війна, яка зараз точиться на території України через російську агресію. Тож в такий важкий для країни та її громадян час дуже важливо всіма силами сприяти популяризації української культури як в межах країни, так й поза її межами.

В процесі опису методики виконання кваліфікаційної магістерської роботи в матеріалі ми поділили всю нашу практичну роботу на етапи:

- 1) збір інформації та перегляд схожих робіт для визначення свого напрямку роботи;
- 2) розробка ескізів, пошук сюжету;
- 3) пошук композиції, стилізація, розробка тонально-графічного вирішення роботи, виконання фор-ескізу в кольорі;
- 4) розробка картону, уточнення на ньому предметів, деталей та приведення до остаточного композиційного рішення, перенесення малюнку на оригінал;
- 5) робота в матеріалі;
- 6) оформлення роботи за допомогою рамки.

Реалізуючи практичне завдання та аналізуючи мистецькознавчу літературу ми дійшли висновку, що дуже важливо дотримуватись поетапності у виконанні творчої роботи та враховувати її технічні особливості.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи ми з'ясували роль стилізації як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення учнів. Дізнались,

що задля повноцінного, «об'ємного» сприйняття світу, формування переконань, поглядів, смаків як системи цінностей особистості, дуже важливе значення має розвиток в учнів художньо-образного мислення. З'ясували й те, що метою стилізаційної діяльності є розвиток в учнів особливого асоціативно-образного мислення, творчої уяви, інтуїції, творчих здібностей, що у свою чергу, свідчить про те, що метод стилізації буде дуже корисним під час використання його як дидактичного засобу розвитку художньо-образного мислення школярів. На основі отриманих даних під час нашого дослідження ми до того ж запропонували учбову програму та розробку конспекту уроку, побудованих на стилізаційній діяльності у композиціях із паперу для профільної школи.

Виконуючи кваліфікаційну роботу в матеріалі у нас часто виникали труднощі творчого й технологічного характеру. Тому, під час ескізування та в подальшій роботі над картоном, декілька разів змінювались композиційні елементи: формат, орнаменти, декор, розміри елементів композицій. Крім цього не простим етапом творчої роботи було й те, що нашим головним завданням було надати об'єм витинанці, залишивши властиві їй особливості техніки, не перетворивши її на макет. Також потрібно було постійно слідкувати за заміною лез ножа для витинання, щоб був акуратний контур.

Але наполеглива праця, дослідження теорії мистецтва, розробка ескізів, бажання створити гарну роботу, що мала б художню професійну та ідейну цінність та довести актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи – все це допомогло успішно реалізувати наш задум.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. 10 геніїв, які вирізають з паперу дивовижні шедеври: веб-сайт URL: <https://www.legaltechnique.org/articles/dizajn-i-arhitektura/> (дата звернення: 12.09.2022).
2. 10 геніїв, які вирізають з паперу дивовижні шедеври: ROGAN BROWN. Paper Sculptures: веб-сайт URL: <https://roganbrown.com/home.html> (дата звернення 18.09.2022).
3. Академія кольору. Контраст і нюанс кольору та тону: веб-сайт URL: https://koloristika.in.ua/t_knkt.php (дата звернення: 02.08.2022).
4. Бочарова А. Значення символів притаманних видам декоративно-ужиткового мистецтва. Традиції використання кольорової гами під час виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва: веб-сайт URL: https://voshodyaschiy.blogspot.com/p/blog-page_66.html (дата звернення: 08.10.2022).
5. Вдовик Ю. Навчально-пізнавальна діяльність учнів під час вивчення стилізації тварин на уроках образотворчого мистецтва. Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва. ЧНУ. 2021. С. 35-36
6. Воронцова Ю. Благовіщенський собор у Харкові: веб-сайт URL: https://ua.dorogovkaz.com/stati_blagoveschenskij_sobor_v_kharkove.php#:~:te (дата звернення: 13.10.2022).
7. Все про ремонт та будівництво. Декупаж серветками для початківців крок за кроком з фото: веб-сайт URL: <https://o-remonte.com/dekupazh-salfetkami-dlya-nachinayushhikh-po/> (дата звернення: 22.10.2022).
8. Громко Г. Готуємось до нового навчального року. Розробка навчальної програми: веб-сайт URL: https://znayshov.com/News/Details/hotuiemos_do_novoho_navchalnoho_roku_rozrobka_navchalnoi_prohramy.
9. Гудименко В. С. Формування та розвиток художньо-образного мислення учнів через вивчення декоративної композиції. Розвиток творчої

- компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. всеукр. наук.-практ. конференції / за ред. Ю. В. Сліпич. Херсон: Графіка, 2020. С.177–180.
10. Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» за участі Інституту програмних систем НАН України. Софійський собор у Києві: веб-сайт URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A1%D0%BE%D> (дата звернення: 15.10.2022).
  11. Довідник керівника гуртка «Витинанка»: веб-сайт URL: <https://savatd.wixsite.com/zastupnikdirektora/dopomoga>.
  12. Закономірності і засоби композиції. Композиція, її основні види та категорії. Фронтальна композиція. Об'ємна композиція. Глибинно-просторова композиція: веб-сайт URL: <https://infopedia.su/1xadf.html>
  13. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році: веб-сайт URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recommendazii/2022/08/20/01/Dodatok.12.mystetska.osvitnya.haluz.20.08.2022.pdf>.
  14. Інформаційно-аналітичний, культурно-просвітницький портал «Спадок». Українська витинанка: веб-сайт URL: <https://spadok.org.ua/narodni-promysly/ukrayinska-vytynanka> (дата звернення: 20.10.2022).
  15. Історія розвитку декоративного мистецтва: веб-сайт URL: <http://www.educationua.net/silovs-555-1.html> (дата звернення: 05.08.2022)
  16. Калатура Н.Л., Саєнко Т.В. Витинанка. Методичні рекомендації для вчителів образотворчого мистецтва та керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва. Полтава: ПНПУ, 2017. 62 с.
  17. Ковач І. Шлях від дитячого сприйняття природи до декоративного рішення натюрморту. Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. всеукр. наук.-практ. конф. Херсон: Графіка, 2020. С. 264.

18. Композиція (мистецтво): веб-сайт URL: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%> (дата звернення: 12.09.2022).
19. Корж С. Техніки роботи з папером: види і опис, особливості, фото та приклади робіт: веб-сайт URL: <https://what.com.ua/tehniki-roboti-z-papero-vidi/> (дата звернення: 17.08.2022).
20. Кузьома Д. Стилізація природних об'єктів у натюрморті. Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. всеукр. наук.-практ. конференції / за ред. Ю. В. Сліпич. Херсон: друк. «Графіка», 2020. С. 275-276.
21. Лукянюк В. Словник іншомовних слів: веб-сайт URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?> (дата звернення: 02.08.2022).
22. Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької: веб-сайт URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0> (дата звернення: 19.09.2022).
23. Мельник В. Мистецтво витинанки та аплікації: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2006. 256 с.
24. Методичні матеріали "Різновиди технік роботи з папером": веб-сайт URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-materiali-riznovidi-tehnik-roboti-z-papero-297629.html>.
25. Методичні рекомендації до проведення уроків декоративного мистецтва. URL: <http://ukped.com/predmetni-metodiki/pochatkova-shkola/7428-metodychni-rekomendatsii-do-provedennia-urokiv-dekoratyvnoho-mystetstva.html> (дата звернення).
26. Миронівський академічний ліцей №3. Положення про календарно-тематичне планування: веб-сайт URL: http://myronivka-school3.edukit.kiev.ua/korisni_posilannya/gotuyemosj_do_201415_navchaljnogo_roku/polozhennya_pro_kalendarno-tematiczne_planuvannya (дата звернення: 18.11.2022).

27. Мисак М. Основні види паперу та його декоративні і художні властивості. URL: [misak-m-j-osnovni-vidi-paperu-ta-jogo-dekorativni-i-khudozhni-vlastivosti](#) (дата звернення: 12.09.2022).
28. Михайленко В. Стилізація природних форм у графічному дизайні та рекламі: формотворчі аспекти. Технічна естетика і дизайн. 2012. Вип. 11. С. 121 – 129.
29. Міністерство освіти і науки України. Навчальні програми для 10-11 класів. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: веб-сайт URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 13.10.2022).
30. Навчальні програми для 10-11 класів: веб-сайт URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.
31. Об'ємно-просторова композиція: веб-сайт URL: <https://ukrbukva.net/page,3,102037-Ob-emno-prostranstvennaya-kompoziciya.html> (дата звернення: 12.02.2022).
32. Одеський національний академічний театр опери та балету: веб-сайт URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 20.10.2022).
33. Окупанти руйнують архітектуру промислових міст. Але її треба зберегти. Подивіться на Кривий Ріг і перлини його архітектурних ансамблів: веб-сайт URL: <https://zaborona.com/podyvitsya-na-kryvyj-rig-i-perlyny-jogo-arhitekturnyh-ansambliv/> (дата звернення 21.10.2022).
34. Основные термины дизайна: Краткий справочник-словарь. М.: ВНИИТЭ, 1988. 88 с.
35. Пічкур М. Метод стилізації як засіб творчого розвитку майбутнього дизайнера на заняттях з композиції. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2924/1/staty%20STILISAZIYA.pdf> (дата звернення: 16.09.2022).

36. Принципи стилізації та декоративне зображення елементів живої та неживої природи: веб-сайт URL: <https://wikipage.com.ua/1x1c7b.html> (дата звернення: 02.10.2022).
37. Принципи стилізації та декоративне зображення елементів живої та неживої природи: веб-сайт URL: <https://helpiks.org/7-1151.html>.
38. Романова М. Створення декоративної композиції в техніці аплікації. Херсон: ХДУ, 2021. 20 с.
39. Сліпич Ю. Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. всеукр. наук.-практ. конференції. Херсон: Графіка, 2020. 384 с.
40. Словник іншомовних слів: веб-сайт URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CA%EE%ED%F2%F0%E0%F1%F2>.
41. Стадник Є. Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів мистецьких шкіл в процесі формування творчої особистості. Розвиток творчої компетентності учнів мистецьких шкіл. Від традицій до інновацій: матер. всеукр. наук.-практ. конференції. Херсон: Графіка, 2020. С.123.
42. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.
43. Стилiзацiя Об'єктiв: веб-сайт URL: <https://kupibo.com.ua/stylizacziya-obyektiv/> (дата звернення: 15.09.2022).
44. Стилiзацiя природних форм: веб-сайт URL: <http://www.ipedahohika.com/lirefs-624-1.html> (дата звернення: 08.09.2022).
45. Стогодюк С., Гарбузенко Л. Стилiзацiя як художнiй засiб у декоративно-прикладному мистецтвi. Матерiали конференцiй МЦНД, 2020. С. 116-118.
46. Структура заняття гуртка: веб-сайт URL: http://rcdut.edu.kh.ua/na_dopomogu_kerivniku_gurtka/struktura_zanyattya_gurтка.
47. Таішева М. Композиційна організація форми. Методичне забезпечення лекційного курсу з дисципліни для студентів 2-3 курсу спеціальності

- 5.02020701 «Дизайн» URL: <http://chpek.com.ua/wp-content/uploads/> (дата звернення: 19.09.2022).
48. Українська витинанка //Спадок предків. URL: <https://spadok.org.ua/narodni-promysly/ukrayinska-vytynanka>.
49. Чернышев О. Формальная композиция. Творческий практикум. Минск: Харвест, 1999. 312 с.
50. Човникова станція у парку Правди: веб-сайт URL: https://www.turpravda.ua/places/ua/krivoy_rog/Lodochnaja_stancija_v_parke_Pravdy-s5513/ (дата звернення: 22.10.2022).
51. Шатайло Н. Розвиток художньо-образного мислення молодших підлітків як світоглядноформуючий процес. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського. Одеса, 2016. Вип. 1(7). 203 с.
52. Щербина В., Ейвас Л. Композиція та «безпредметний» живопис в системі нетрадиційних підходів до творчого процесу. Криворізький державний педагогічний університет. С. 238 – 247.
53. Що таке декор, декоративність: веб-сайт URL: <http://slovopedia.org.ua/44/53396/296794.html> (дата звернення: 18.08.2022).
54. Ярликова О. Код нації: вишиванка у різних регіонах України: веб-сайт URL: <https://rubryka.com/article/kod-natsiyi-vyshyvanka-u-riznyh-regionah-ukrayiny/> (дата звернення: 23.10.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

Вирізування з паперу художників світу

Рис. А.1. Творчість Рогана Брауна (Rogan Brown)

Рис. А.2. Творчість Рогана Брауна (Rogan Brown)

Рис. А.3. Творчість Рогана Брауна (Rogan Brown)

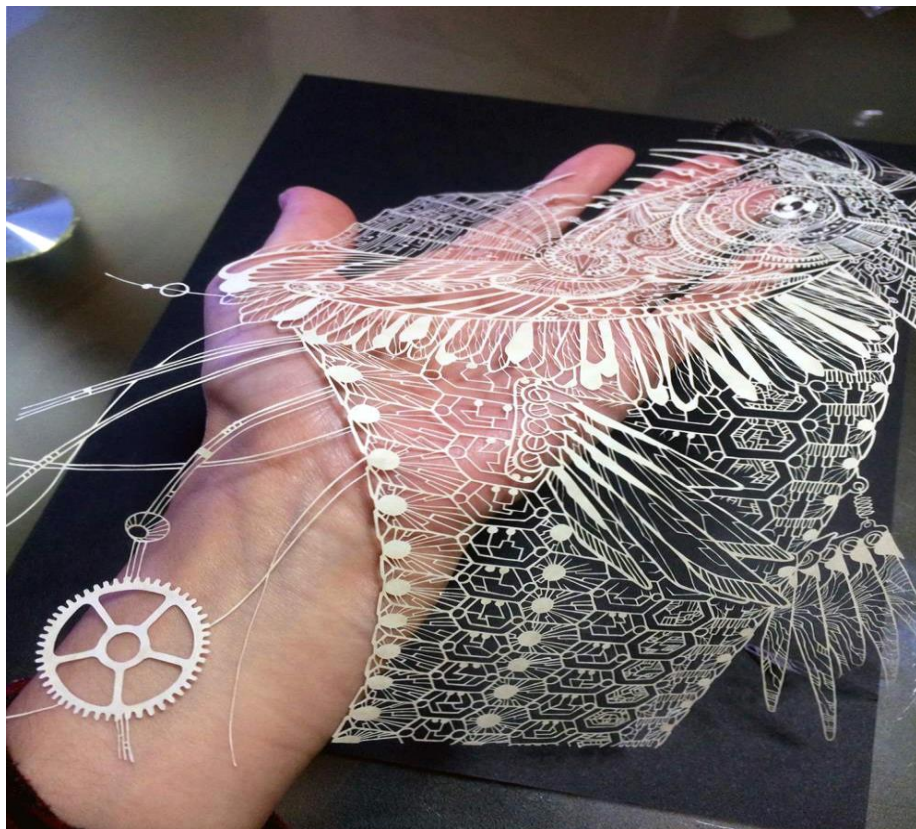

Рис. А.4. Кірі Кен (Японія)

Рис. А.5. Кірі Кен (Японія)

Рис. А.6. Хіна Аояма (Японія)

Рис. А.7. Парт Котекар (Індія)

Рис. А.8. Парт Котекар (Індія)

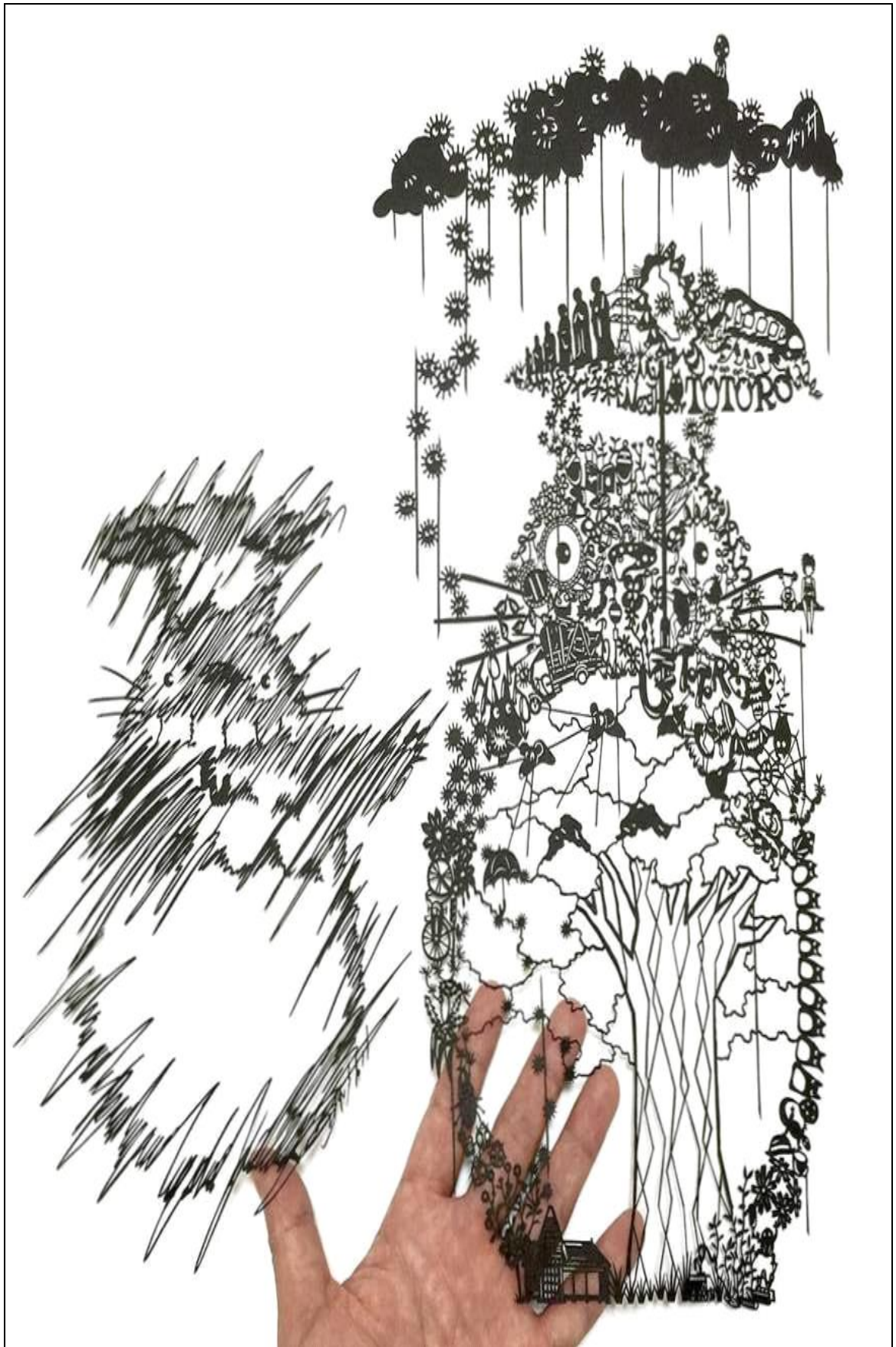

Рис. А.9. Рю (Японія)

Рис. А.10. Рю (Японія)

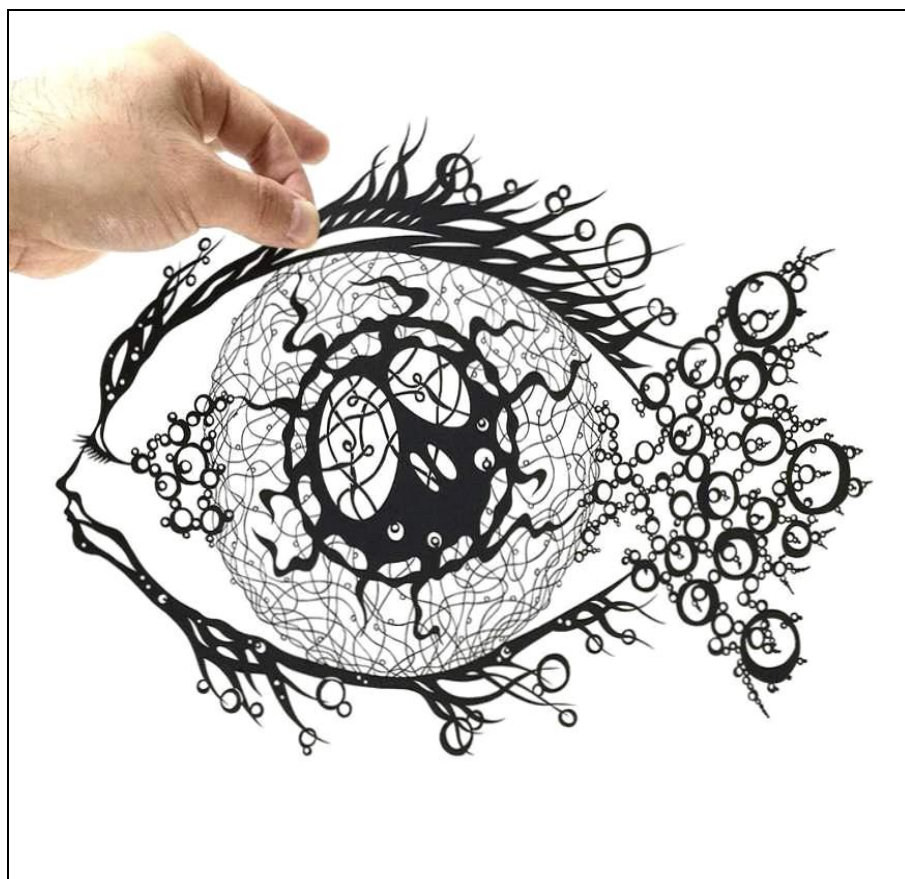

Рис. А.11. Рю (Японія)

Рис. А.12. Патрік Кабрал (Філіпіни)

Рис. А.13. Патрік Кабрал (Філіпіни)

Рис. А.14. Патрік Кабрал (Філіпіни)

Рис. А.15. Піппа Дірлага (Великобританія)

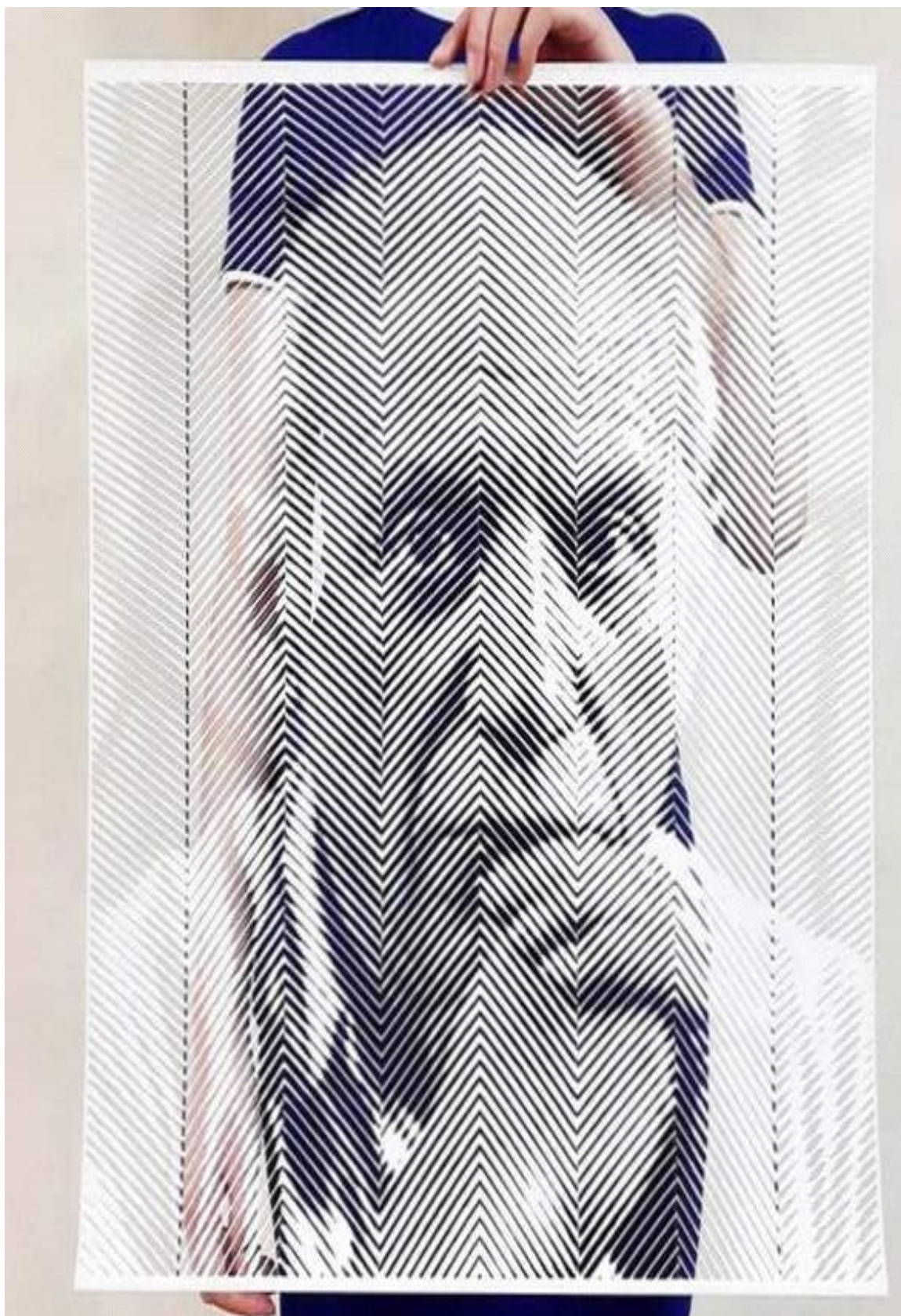

Рис. А.17. Ёо Хун (Корея)

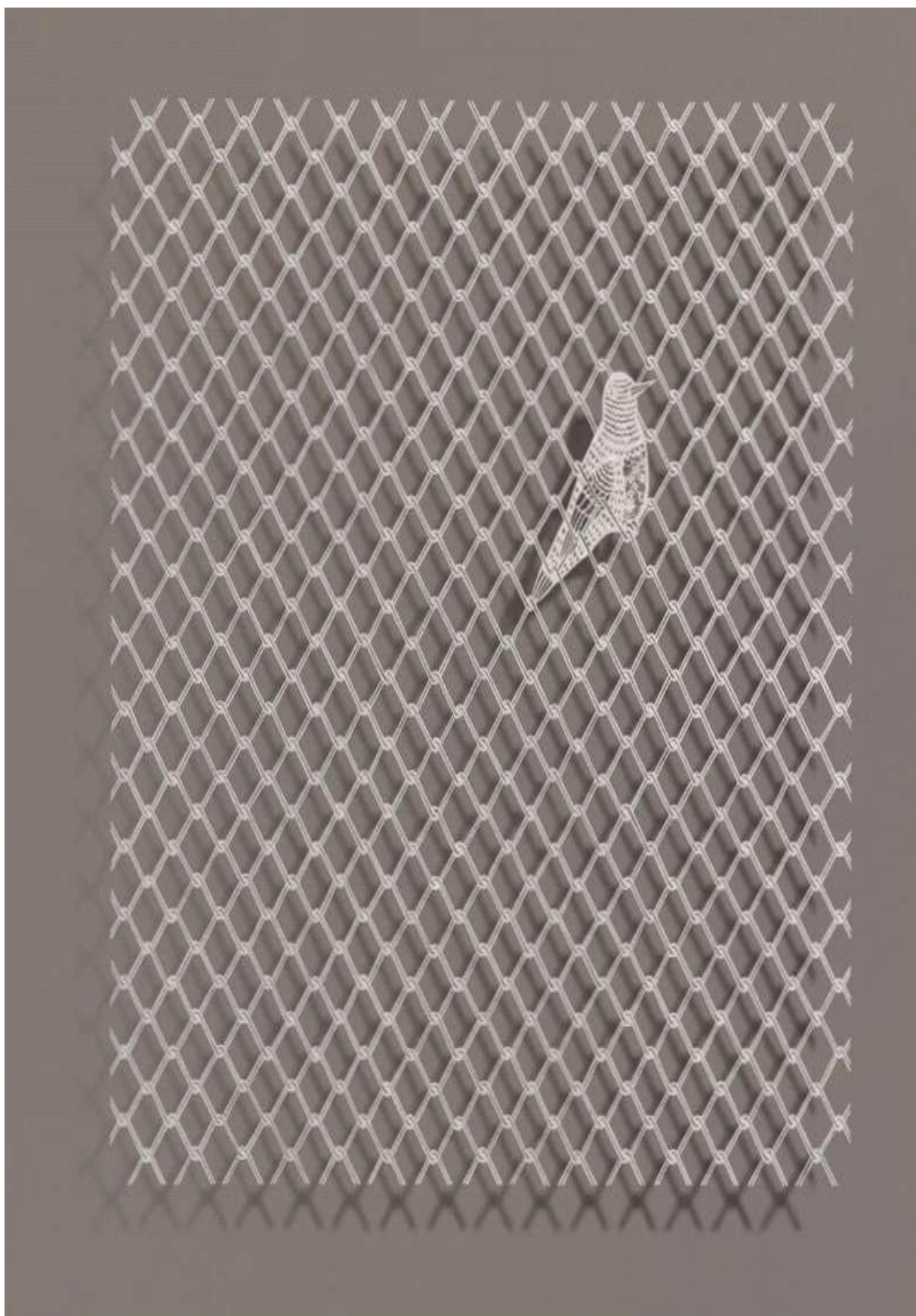

Рис. А.18. Бові Лі (Гонконг)

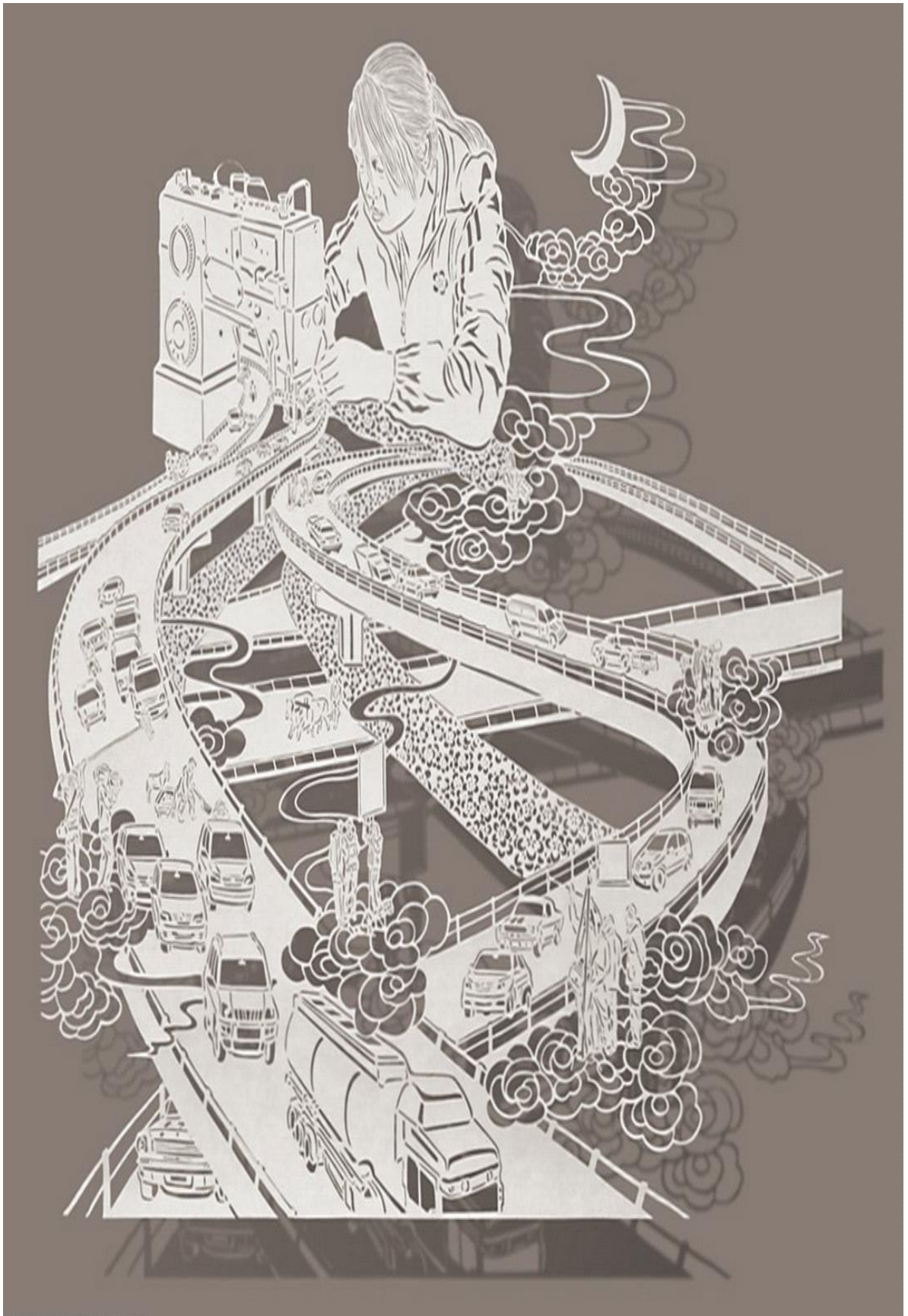

Рис. А.19. Бові Лі (Гонконг)

Додаток Б

Напрацювання до кваліфікаційного магістерського твору в матеріалі

Рис. Б.1-2. Ескізни пошуки

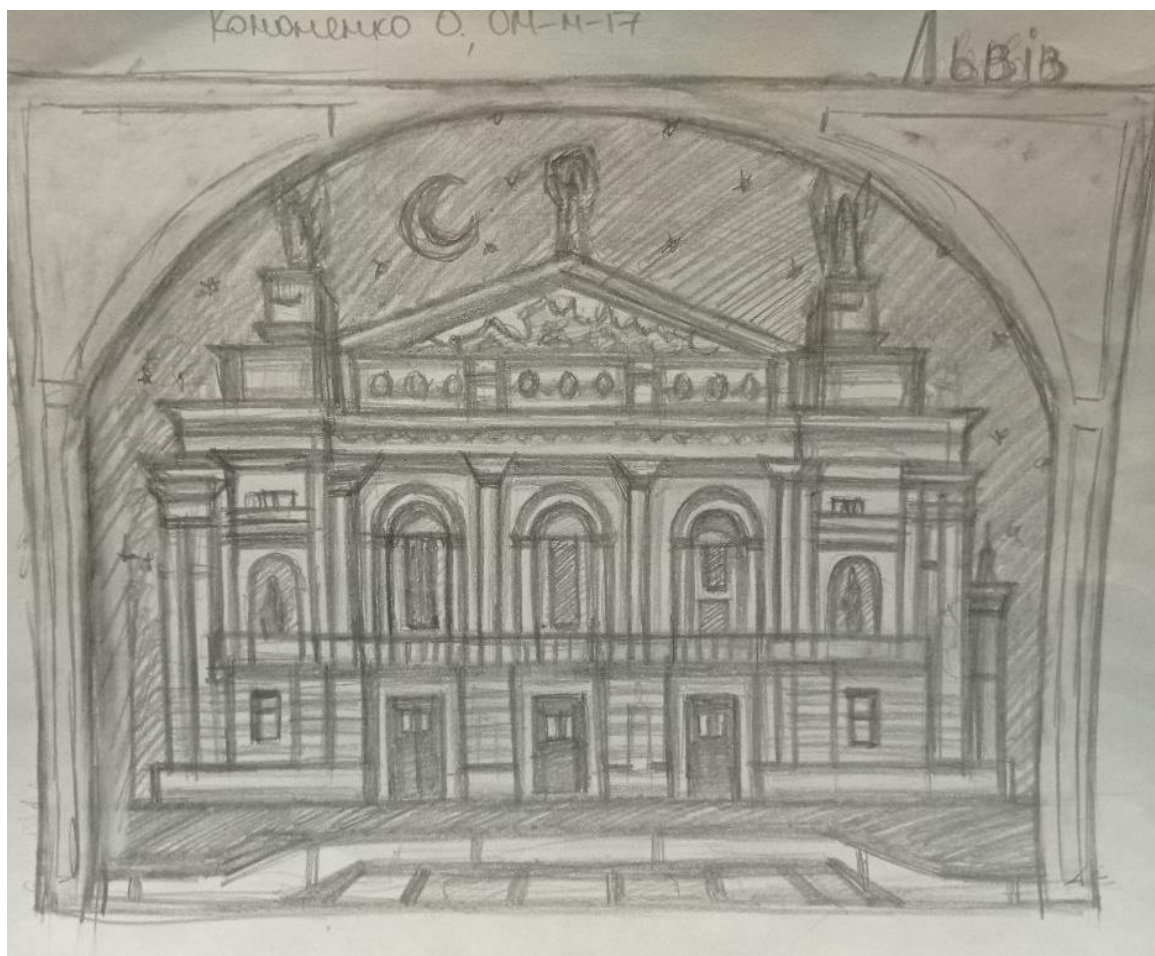

Рис. Б.3-4. Ескізні пошуки

Рис. Б.5-6. Тонові пошуки

Рис. Б.7-8. Тонові пошуки

Рис. Б.9-10. Тонові пошуки

Рис. Б.11-12. Тонові пошуки

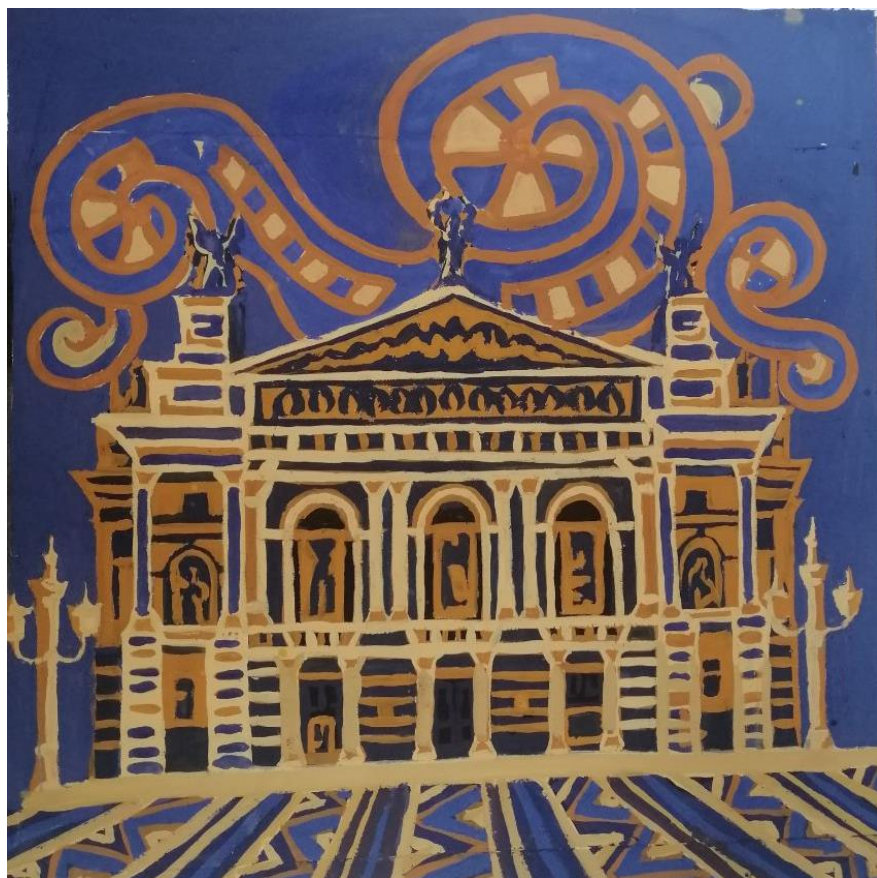

Рис. Б.13-14. Пошуки ескізів в кольорі

Рис. Б.15-16. Пошуки ескізів в кольорі

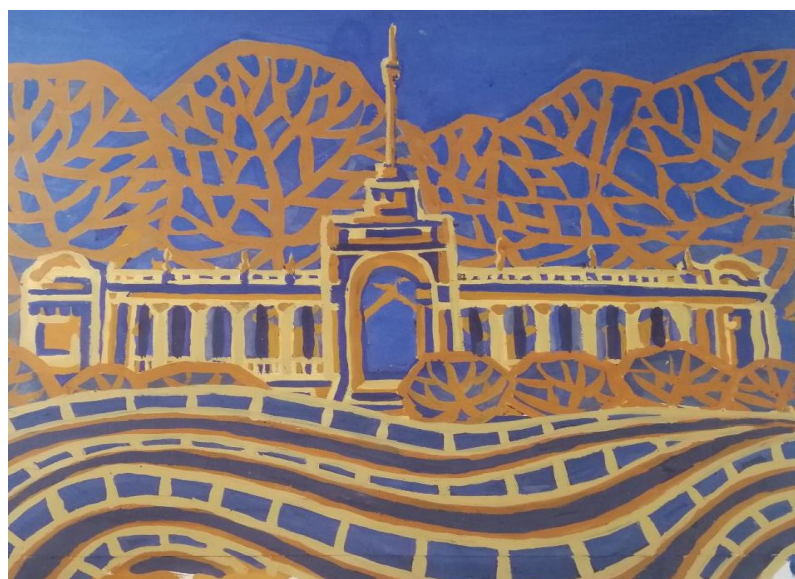

Рис. Б.17-18. Пошуки ескізів в кольорі

Рис. Б.19. Вирізування частини композиції

Додаток В

Ілюстрована програма (фрагменти)

№	К-сть годин	Ілюстраційний ряд	Зміст навчального матеріалу	Матеріали
1	2		<p>Урок бесіда. Ознайомлення із паперовим мистецтвом. Основні жанри паперового мистецтва в ДПМ. Основні правила в стилізації.</p>	Ілюстраційні приклади, презентація.
2.1	5		<p>Створення роботи в техніці пошарового пап'є-маше</p> <p>Теоретична частина (1год): розповідь про основні правила та принципи роботи в техніці пап'є-маше. Розгляд репродукцій та прикладів</p> <p>Практична частина (4год): створення тарілки в техніці пошарового пап'є-маше. Та декорування тарілки петріківським розписом.</p>	Папір, пензлики, клей ПВА, вода, тарілка, фарби
2.2.1	4		<p>Створення роботи в техніці пап'є-маше із м'якоті: створення тварин</p> <p>Теоретична частина (1год): розповідь про принципи та правила роботи в техніці пап'є-маше із м'якоті</p> <p>Практична частина (3год): створення тварини в техніці пап'є-маше з м'якоті</p>	Папір, клей ПВА, пензлики, фарби

2.2. 2	3		<p>Створення роботи в техніці пап'є-маше із м'якоти: створення об'ємного пейзажу</p> <p>Виконання та затвердження ескізу майбутньої роботи. Поетапне виконання роботи</p>	Папір, вода, клей ПВА, пензлики, фарби
2.3	4		<p>Створення роботи в техніці пап'є-маше під натиском</p> <p>Теоретична частина(1год): розповідь про принципи та правила виконання роботи в техніці пап'є-маше під натиском. Розгляд репродукцій та прикладів</p> <p>Практична частина (3год): виконання роботи в техніці пап'є-маше під натиском.</p>	Папір, вода, клей ПВА, пензлики, фарби
2.4	2		<p>Модульна робота на вільну тему</p>	Папір, вода, клей ПВА, пензлики, фарби
3.1	3		<p>Створення простого оригамі</p> <p>Створення композиції «Підводний світ» або «Лісові тварини»</p>	Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА
3.2	4		<p>Створення оригамі з розгортки</p>	Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА

3.3	5		<p>Квілінг</p> <p>Теоретична частина (1год): розповід про правила та принципи роботи в техніці квілінг</p> <p>Практична частина(4год): створення квіткової композиції. Виконання та затвердження ескізу, поетапне виконання роботи</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА, довгі тонкі палички</p>
3.4	2		<p>Модульна робота на вільну тему</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА</p>
4.1	2		<p>Створення силуетної аплікації</p> <p>Виконання силуетної аплікації зі стилізованими тваринами та рослинами</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА</p>
4.2	4		<p>Створення об'ємної аплікації</p> <p>Теоретична частина (1год): розповід про принципи роботи в об'ємній аплікації. Закони стилізації в аплікації</p> <p>Практична частина (3год): виконання об'ємної аплікації на тему «Японські мотиви». Створення та затвердження ескізу, поетапне виконання роботи</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА</p>

4.3	2		<p>Створення абстрактної аплікації</p> <p>Виконання роботи з урахуванням законів композиції, кольору.</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА</p>
4.4	2		<p>Модульна робота на вільну тему</p>	<p>Кольоровий папір, ножиці, клей ПВА</p>
5.1	5		<p>Українські народні мотиви у витинанці. Місце витинанки в українській народній культурі та побуті. Створення симетричної витинанки «Дерево життя».</p> <p>Теоретична частина (1год): Розповідь про українські народні мотиви у витинанці. Місце витинанки в українській народній культурі та побуті.</p> <p>Практична частина (4год): Виконання ескізу копії, переніс ескізу на оригінал та поетапне виконання роботи. За допомогою копії навчитись стилізувати рослинні мотиви.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей. Наочність</p>
5.2	4		<p>Створення асиметричної витинанки.</p> <p>Ознайомлення зі створенням асиметричної витинанки. Виконання декількох ескізів зі стилізованими тваринами, затвердження ескізу та поетапне виконання роботи.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей. Наочність</p>

5.3	5		<p>Створення кольорової витинанки</p> <p>Обрати копію, зробити ескіз та перенести його на оригінал, поетапне виконання роботи. За допомогою копії навчитись виконувати складні кольорові композиції з антропоморфною стилізацією.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей. Наочність</p>
5.4	5	 <p>Ажурна витинанка</p>	<p>Створення ажурної витинанки</p> <p>Ознайомлення з виконанням ажурної витинанки. Створення власного ескізу, використання стилізації різних мотивів (рослинного, тваринного, геометричного тощо), поетапне виконання роботи.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей. Наочність</p>
5.5	4	<p>НАКЛАДНІ НАКЛАДЕНІ ОДНА НА ОДНУ ГІРКОЮ</p> 	<p>Створення аплікаційної витинанки</p> <p>Створення та затвердження власного ескізу для складної кольорової композиції зі стилізацією різних форм та мотивів, поетапне виконання роботи. Навчитись особливостям виконання аплікаційної витинанки.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей. Наочність</p>
5.6	4		<p>Модульна робота на вільну тему.</p> <p>Використання набутих знань та умінь. Розробка та затвердження ескізів перед виконанням оригіналу. Вибір кольору майбутнього виробу. Поетапне виконання роботи.</p>	<p>Кольоровий папір, різець, простий олівець, клей.</p>
Всього годин - 74		Практичних годин - 65		Теоретичних годин - 9

Рис. В.1

Рис. В.2

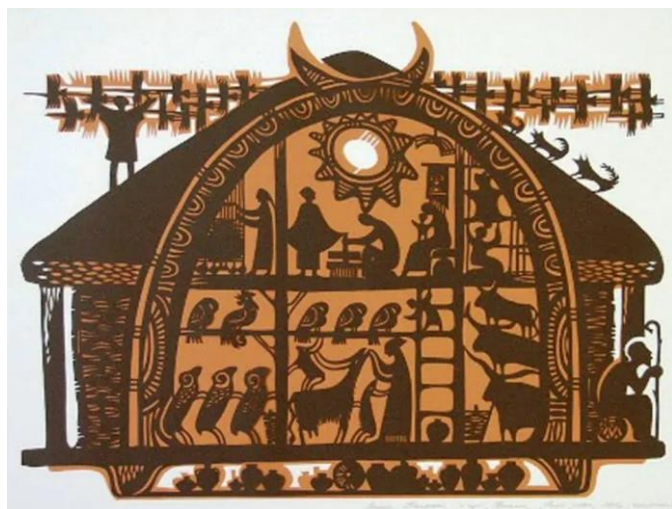

Рис. В.3

Рис. В.4